

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΗΛΙΚΑ ΘΥΜΑΤΑ:
Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΟ ΣΕΒΑΣΜΟ ΣΤΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ.**

Από την Κωτούλη Στεργιανή

Υπό την επίβλεψη της κ. Όλγας Θεμελή

ΚΡΗΤΗ 2009-2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1

Το memorandum of Good Practice (MOGP)

1.1 Να μιλάς και να ακούς τα παιδιά

1.2 Ο σκοπός του Memorandum

1.3 Προβλήματα που αντιμετωπίζει το MOGP

Κεφάλαιο 2

Οι φάσεις του Memorandum

2.1. Φάση πρώτη. Αμοιβαία σχέση εμπιστοσύνης

2.1.1. Ώρα και τόπος της συνάντησης

2.1.2. Ποιος επιτρέπεται να είναι παρόν στην συνέντευξη

2.1.3. Η συνέντευξη αρχίζει

2.1.4. Το χτίσιμο αμοιβαίας σχέσης εμπιστοσύνης

2.1.5. Η εκτίμηση της ανάπτυξης των παιδιών

2.1.6. Ποιος ο λόγος της συνέντευξης

2.1.7. Την αλήθεια και μόνο την αλήθεια

2.2. Φάση δεύτερη. Ελεύθερος συνειρμός

2.2.1. Ελεύθερη αφήγηση

2.2.2. Προβλήματα στην ποιότητα των στοιχείων

2.2.3. Παιδιά και μνήμη

2.3 Φάση Τρίτη. Οι ερωτήσεις

2.3.1. Η διαδικασία των ερωτήσεων

2.3.2. Γενικές συμβουλές από τους επαγγελματίες

2.3.3. Σκοπός των ερωτήσεων

2.4. Γλώσσα και ανάπτυξη

2.4.1. Το λεξιλόγιο

2.4.2. Επιστημονικοί όροι

- 2.4.2.α Νομικοί όροι
- 2.4.2.β. Ανατομική και σεξουαλική ορολογία
- 2.4.3. Συναισθήματα

Κεφάλαιο 3

Παιδιά με ειδικές ανάγκες

- 3.1. Συνέντευξη παιδιών με ειδικές ανάγκες
- 3.2. Οι ειδικοί
- 3.3. Το MOGP για παιδιά με ειδικές ανάγκες
- 3.4. Σχεδιασμός της συνέντευξης
- 3.5. Δίγλωσσα παιδιά

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Προετοιμασία για τη Δίκη

Κεφάλαιο 1

Η διαδικασία

- 1.1. Προετοιμασία παιδιών και γονέων για την δίκη
- 1.2. Τι θα πρέπει να προσέξει ο δικαστικός εκπαιδευτής
- 1.3 Η σημασία της ορολογίας
- 1.4. Όταν ο δράστης είναι γνωστός

Κεφάλαιο 2

Ασφάλεια των μαρτύρων

- 2.1. Πότε και σε ποιον αποκαλύπτουμε πληροφορίες από τις συνεδρίες με τον μάρτυρα
- 2.2. Η ασφάλεια καθόλη την διάρκεια
 - 2.2.1. Η ασφάλεια εκτός δικαστηρίου
 - 2.2.2. Η ασφάλεια εντός δικαστηρίου

Κεφάλαιο 3

Η πρώτη συνάντηση

3.1. Η επαφή με τους γονείς

3.2. Η επαφή με τα παιδιά

3.2.1. Σωματική επαφή

3.2.2. Αποβολή άγχους

3.2.3. Η αίθουσα του δικαστηρίου

3.2.4. Η επιβράβευση

Κεφάλαιο 4

Επιστημονικοί κλάδοι

4.1. Ο θεραπευτής ψυχικής υγείας

Κεφάλαιο 5

Τραύμα κούκλες

5.1. Κούκλες αναπαράστασης και ο ρόλος τους

5.1.1. Πως φτιάχνονται

5.1.2. Πως παρουσιάζονται στο παιδί

Κεφάλαιο 6

Επίλογος

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Κεφάλαιο 1

Έρευνα για την σύγκριση κακοποιημένων και μη κακοποιημένων παιδιών στην Washington

1.1 Δειγματοληψία και σκοπός της έρευνας

1.2 Μέθοδος

1.3 Αποτελέσματα

1.3.1. Γενικές αρχές προσωπικής σωματικής ασφάλειας

1.3.2. Χαρακτηριστικά του δράστη

1.3.3. Χαρακτηριστικά του θύματος

1.3.4.Οι συνέπειες στον δράστη και στο θύμα

Κεφάλαιο 2

Συνεντεύξεις με την χρήση σωστά ανατομικών κούκλων, ως ένδειξη κακοποίησης

2.1. Δειγματοληψία και σκοπός

2.2. Μέθοδος

2.3. Αποτελέσματα

Κεφάλαιο 3

Παίρνοντας συνέντευξη από υποτιθέμενα θύματα παιδικής κακοποίησης στα επείγοντα

3.1. Νοσοκομείο. Στα επείγοντα περιστατικά

3.2. Η συνέντευξη στα επείγοντα περιστατικά

3.2.1. Διαδικασία της συνέντευξης

3.2.2. Τεχνικές συνέντευξης όταν μιλάμε με παιδιά

3.2.3. Το τέλος της συνέντευξης

3.3. Επίλογος

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Επίλογος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή

Στα πλαίσια της εκπόνησης αυτής της εργασίας θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τους επιστημονικούς τρόπους που χρησιμοποιούνται, για την προετοιμασία των κακοποιημένων παιδιών και πως είναι εφικτή η αποβολή του άγχους που μπορεί να νιώθουν, πριν εισέλθουν στον χώρο του δικαστηρίου έτσι ώστε να δώσουν μια αξιόπιστη κατάθεση. Θα κάνουμε μια σύντομη ανασκόπηση στην ιστορική εξέλιξη των γεγονότων, στο πως δηλαδή αντιμετωπίζονταν τα παιδιά την δεκαετία του '90 και μετά.

Θα αναφερθούμε πιο συγκεκριμένα στο Memorandum of Good Practice, 1992, που δίνει συγκεκριμένες οδηγίες, για τον τρόπο που θα πρέπει να γίνεται η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη σεξουαλικά κακοποιημένων παιδιών, ώστε να μην χρειαστεί, σε κάποιες περιπτώσεις, να παραβρεθούν στο δικαστήριο και να αντιμετωπίσουν τον δράστη κατά πρόσωπο. Συγκεκριμένα θα αναλύσουμε όλες τις φάσεις και τα στάδια που θέτει το υπόμνημα, όπως είναι η ώρα και ο τόπος της συνέντευξης, το τι οφείλουμε να προσέχουμε όταν έχουμε να αντιμετωπίσουμε παιδιά και μάλιστα μικρής ηλικίας και τέλος στα προβλήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίσουμε κατά την διεξαγωγή της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης. Ο λόγος που το Memorandum ασχολείται με τα παιδιά που έχουν κακοποιηθεί ή έχουν υπάρξει μάρτυρες κακοποίησης, είναι γιατί τα παιδιά είναι μια ευπαθής και ιδιαίτερη ομάδα μαρτύρων, που απαιτεί μια ξεχωριστή αντιμετώπιση από τους δικαστικούς και τους ειδικούς επαγγελματίες.

Στο Memorandum of Good Practice, υπάρχει ένα κεφάλαιο για την συνέντευξη παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η συνέντευξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες χρήζει ιδιαίτερου σχεδιασμού και μεταχείρισης. Με το σχεδιασμό της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης οι επιστήμονες θέλουν να αποδείξουν, πως άτομα με ειδικές ανάγκες μπορούν να είναι αξιόπιστοι μάρτυρες και πως έχουν τις απαραίτητες ικανότητες, για να παραβρίσκονται στο δικαστήριο ως μάρτυρες και να δίνουν μια έγκυρη ομολογία.

Εκτός όμως από το Memorandum (MOGP) υπάρχουν και άλλοι τρόποι προετοιμασίας των παιδιών, που καλούνται από το δικαστικό σύστημα ως μάρτυρες μιας παράνομης πράξης. Σε μεγάλες πολιτείες της Αμερικής υπάρχουν ειδικά σχολεία δικαστικής εκπαίδευσης, που απαρτίζονται από ειδικά εκπαιδευμένο διδακτικό

προσωπικό. Το σχολείο αυτό και οι ειδικοί εκπαιδευτές ασχολούνται και χρησιμοποιούν κατά την διαδικασία της προετοιμασίας και τους γονείς του κακοποιημένου παιδιού, οι οποίοι παίζουν βαρυσήμαντο ρόλο για την ύπαρξη υποστηρικτικού περιβάλλοντος και κλίματος εμπιστοσύνης ανάμεσα σε όλους τους φορείς και νομικούς, που εμπλέκονται σε όλη την διαδικασία, και του παιδιού.

Σε αυτήν την μέθοδο προετοιμασίας του κακοποιημένου παιδιού- μάρτυρα για την δίκη και την παραμονή στην αίθουσα του δικαστηρίου, μεγάλη βαρύτητα δίνεται στην ασφάλεια των μαρτύρων τόσο εκτός όσο και εντός του δικαστηρίου. Καθώς και πως αυτή μπορεί να διασφαλιστεί με απλές οδηγίες προς τα παιδιά και τους γονείς τους. Με προσεκτικές και μεθοδικές κινήσεις, όπως είναι η καταγραφή και αναφορά κάθε παραβίασης των εισαγγελικών διαταγών από τον δράστη.

Μια λεπτομερή περιγραφή της πρώτης επαφής με τους γονείς και τα παιδιά τους και τις βασικές αρχές που θα πρέπει να την διέπουν αναφέρονται διεξοδικά στο δεύτερο μέρος αυτής της εργασίας, για να επιτευχθεί η αποβολή του άγχους και να κυλήσει η διαδικασία ομαλά και να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Η χρήση των τραυματικών κούκλων είναι αρκετά διαδεδομένη στα σχολεία δικαστικής εκπαίδευσης. Θα δούμε στα κεφάλαια που θα ακολουθήσουν πως κατασκευάζονται, πια είναι η ακριβή χρήση τους και πως τις εμφανίζουμε στα παιδιά. Η χρήση των τραυματικών κούκλων είναι ένα αποδεκτό και αποτελεσματικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτή. Αν και η χρήση τους οφείλει να γίνεται με σύνεση και πάντα με την συγκατάθεση του παιδιού, ποτέ εν αγνοία του. Έχουν γίνει διάφορες έρευνες για να αποδειχτεί η αποτελεσματικότητα των επιστημονικών εργαλείων όπως είναι η χρήση των σωστά ανατομικά κούκλων και πως, τελικά μπορούν να βοηθήσουν στο να αναγνωριστούν τα κακοποιημένα παιδιά ανάμεσα σε αυτά που δεν έχουν υποστεί κάποια κακοποίηση, και πόσο έγκυρη είναι τελικά η συγκεκριμένη μέθοδος.

Τέλος, εκτός από τα σταθμισμένα τεστ και τις έγκυρες μεθόδους που υπάρχουν στον επιστημονικό χώρο, θα γίνει και μια αναφορά στα πρώιμα στάδια της εξομολόγησης μιας κακοποίησης, οι οποίες συχνά συμβαίνουν στο νοσοκομείο, συγκεκριμένα στην αίθουσα των επειγόντων περιστατικών. Τα μόνα άτομα που βρίσκονται παρόν σε αυτήν την φάση, για να ακούσουν το κακοποιημένο παιδί, είναι οι νοσοκόμες που αναλαμβάνουν το περιστατικό οι οποίες όμως δεν έχουν την απαραίτητη εκπαίδευση που απαιτείται για να αποσπάσουν μια αξιόλογη ομολογία, για αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει μια ειδική διαδικασία που θα πρέπει να

ακολουθείται από τις νοσοκόμες στα επείγοντα, μέχρι να φτάσουν οι ειδικοί και να αναλάβουν την υπόθεση βάσει του κανονισμού. Έτσι ώστε η ομολογία-κατάθεση του κακοποιημένου παιδιού και πολλές φορές των γονέων ή κηδεμόνων, να μην θεωρηθεί ότι αλλοιώθηκε και εν κατακλείδι δεν αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο στο δικαστήριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

To Memorandum of Good Practice (MOGP)

1.1 Να μιλάς και να ακούς τα παιδιά

Μια συνέντευξη κάθε είδους μπορεί να είναι μια αγχώδης εμπειρία. Όταν μας κάνουν ερωτήσεις, προσπαθούμε να βρούμε τις σωστές λέξεις που πρέπει να χρησιμοποιήσουμε, ξεχνάμε πληροφορίες, μπερδεύουμε γεγονότα και βιώνουμε αρκετό άγχος. Όσο και αν μας προβληματίζει, η κατάσταση αυτή δεν είναι εύκολη ούτε για αυτόν που θέτει τις ερωτήσεις. Ως ενήλικες, ίσως να μας είναι γνώριμη η διαδικασία της συνέντευξης, όπως η συνέντευξη για μια δουλειά. Βέβαια τέτοιου είδους συνεντεύξεις θεωρούνται πιο απλές, εφόσον δεν υπάρχει συναισθηματική εμπλοκή. Φανταστείτε να βρίσκεται στη θέση του ερωτώμενου ένα παιδί, για μια υπόθεση κακοποίησης, πόσο πιο δύσκολη και περίπλοκη μπορεί να γίνει η συνέντευξη, ειδικά όταν είναι και η μόνη απόδειξη για το συμβάν.

Τα παιδιά μπορεί να εμπλακούν κατά πολλούς τρόπους στο δικαστικό σύστημα. Στην εποχή μας είναι διαδεδομένη η συνέντευξη παιδιών, που χρησιμοποιείται ως αποδεικτικό στοιχείο στο δικαστήριο. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο ωστόσο θα επικεντρωθούμε σε παιδιά σεξουαλικά κακοποιημένα, διότι σε αυτήν την περίπτωση η ομολογία των παιδιών ίσως είναι η μόνη πληροφορία που θα έχουμε για το περιστατικό. Οπότε αυτή η ομολογία είναι κρίσιμη από την στιγμή που είναι να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο και να ακουστεί στο δικαστήριο. Αυτό συμβαίνει διότι στο παιδί συνήθως δεν υπάρχουν σωματικές κακώσεις. Επίσης είναι σπάνιο να υπάρχουν και άλλοι που να μπορούν να επιβεβαιώσουν το γεγονός και αν υπάρχουν θα είναι άλλοι που έχουν υποστεί κακοποίηση ή άλλα παιδιά, οπότε η διαδικασία παραμένει περίπλοκη.

Η πλειοψηφία των περιστατικών με κακοποιημένα παιδιά ερευνάται πλέον με τις οδηγίες από το Memorandum of Good Practice (1992 MOGP). Διότι πολλοί επαγγελματίες συμφωνούν και υποστηρίζουν το γεγονός, πως ό,τι έρευνες γίνονται σε παιδιά και πόσο μάλλον κακοποιημένων θα πρέπει να προσαρμόζονται στην νεαρή ηλικία των παιδιών. Στην δεκαετία του '90 η διαδικασία ανάκρισης κακοποιημένων

παιδιών δεν έδινε έμφαση στις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε παιδιά και ενήλικες, ούτε στις γλωσσικές ούτε στις συναισθηματικές.

Κανένας έως εκείνη την εποχή δεν έδωσε βαρύτητα στο πώς ένα παιδί μπορεί να νιώσει, όταν στην αίθουσα του δικαστηρίου έρχεται αντιμέτωπο με τον δράστη. Πόσο μπερδεμένο και φοβισμένο μπορεί να είναι, όταν αντιμετωπίζει για πρώτη φορά την διαδικασία μιας δίκης με ό,τι αυτό συνεπάγεται (εισαγγελείς, δικαστικούς, αστυνομία, κοινό) και ειδικά όταν είναι απροετοίμαστο για να αντιμετωπίσει αυτή τη νέα διαδικασία και δεν έχει λάβει καμιά εκπαίδευση, ούτε βασικές γνώσεις για αυτή. Μάλιστα προσπεράστηκε το γεγονός ότι όλη αυτή η άγνοια για το τι συμβαίνει είναι ψυχοφθόρα και μπορεί να εμποδίσει την αποκάλυψη μπροστά σε κοινό και αγνώστους της κακοποίησης. Για δεκαετίες υπήρχε μια γενική άποψη ότι τα παιδιά δεν έχουν την ικανότητα να δίνουν αξιόπιστες καταθέσεις, διότι αμφισβητούνταν η ικανότητα της μνήμης και ανάκλησης γεγονότων. Ως αποτέλεσμα τα παιδιά θεωρούνταν ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας στα μάτια του δικαστηρίου.

Όμως, την τελευταία δεκαετία έγιναν σημαντικές αλλαγές ειδικά στο εγκληματικό δικαστικό σύστημα της Αγγλίας, (Goodman και Bottoms 1996 και Davies και Wilson 1997) το οποίο έδωσε βαρύτητα στο να γίνει η όλη διαδικασία πιο ανώδυνη και χωρίς στρες για τα παιδιά. Με τον καιρό λοιπόν έγινε αποδεκτό ότι τα παιδιά μπορούν να είναι αξιόπιστοι μάρτυρες αν ρωτηθούν με τον κατάλληλο τρόπο και λάβουμε υπόψη μας την ηλικία των μαρτύρων (Goodman και Helgeson, 1988). Το 1987 η αναφορά του Lord Justice Butler-Sloss για τα κακοποιημένα παιδιά στο Cleveland αναγνώρισε ότι το «κλειδί» για μια αποτελεσματική δουλειά είναι μια στενή σχέση ανάμεσα σε όλους τους επαγγελματικούς φορείς που λαμβάνουν μέρος στην έρευνα, καθώς και μια πολλαπλή προσέγγιση. Έτσι το Crime Justice Act (1991) επέτρεψε την βιντεοσκόπηση των συνεντεύξεων, ώστε να χρησιμοποιηθούν τα πειστήρια στο δικαστήριο σαν την κατάθεση των παιδιών. Η συγκεκριμένη συνέντευξη πρέπει να γίνεται από ειδικά εκπαιδευμένο αστυνομικό ή κοινωνικό λειτουργό και να λαμβάνει χώρα σε ειδικά διαμορφωμένο δωμάτιο (συχνά διακοσμημένο ως σπίτι παρά ως αστυνομικό τμήμα), για να είναι άνετο και φιλικό προς τα παιδιά που θα πάνε για την συνέντευξη. Αν και η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο στις μέρες μας, συνεχίζει να είναι αναγκαία η παρουσία του ίδιου του παιδιού στον δικαστικό χώρο για πρόσωπο με πρόσωπο ανάκριση.

Η πρόσωπο με πρόσωπο ανάκριση μπορεί να γίνει με απευθείας σύνδεση σε κλειστό σύστημα τηλεόρασης, ώστε να μην χρειαστεί να έρθει το παιδί αντιμέτωπο με τον κακοποιό του, αλλά να μπορούν να ακούν οι ένορκοι και οι δικαστές τι λέει αλλά και να βλέπουν το πρόσωπό του. Όπως επίσης και το παιδί να είναι σε θέση να βλέπει και να ακούει τον συνήγορο υπεράσπισης, εφόσον έχει κάτι να ρωτήσει. Τον Οκτώβρη του 1992 το Memorandum of Good Practice σχεδίασε έναν οδηγό για το πώς θα πρέπει να διεξάγονται οι βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις και κάποιες φάσεις προσέγγισης της συνέντευξης για την «ανάκριση» παιδιών. Όπως είναι η διάρκεια της συνέντευξης, το χτίσιμο μιας αμοιβαίας σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα σε ειδικό και παιδί, μια φάση ελεύθερης αφήγησης της ιστορίας (ελεύθερο συνειρμό, την φάση των ερωτήσεων και τέλος τον επίλογο).

1.2 Ο σκοπός του Memorandum

Η φιλοσοφία του Memorandum βασίστηκε στο πνεύμα του Working Together Act του 1987, όπου όλοι θα έπρεπε να συνεργάζονται μεταξύ τους ώστε να διευκολύνουν το παιδί, όσο αυτό είναι δυνατόν, να πει την δική του εκδοχή της ιστορίας, με ακριβείς ερωτήσεις και όχι ασάφειες. Το Memorandum ξεκινάει με οδηγίες, οι οποίες αποτελούνται από τέσσερις ενότητες.

Η πρώτη ενότητα αναφέρει γενικές οδηγίες για το πού και πότε μπορεί να γίνει η βιντεοσκόπηση. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στον σχεδιασμό της συνέντευξης. Η τρίτη ενότητα είναι η πιο βασική, σε αυτή αναφέρονται οι φάσεις της συνέντευξης, οι νομικοί κανόνες που πρέπει να ακολουθηθούν για να γίνει όντως αποδεκτή η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη ως αποδεικτικό στοιχείο. Στο ίδιο κεφάλαιο επισημαίνονται τα νομικά ζητήματα που πρέπει να διέπουν το βίντεο, όπως να αποφεύγονται κατευθυντήριες ερωτήσεις. Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα δίνεται προσοχή στην αποθήκευση, επιμέλεια (φύλαξη) και καταστροφή του βίντεο καθώς και στο αν θα πρέπει να το δει κάποιος άλλος και κάτω από ποιες συνθήκες αυτό είναι δυνατόν.

Όσον αφορά τα πλεονεκτήματα της συνέντευξης των παιδιών με το συγκεκριμένο Memorandum έγιναν δυο μελέτες, αυτή των Davies et al. 1995 και αυτή των Aldridge και Wood, 1997^a. Τα αποτελέσματα και των δυο ερευνών μας έδειξαν ότι η πλειοψηφία των κοινωνικών λειτουργών πιστεύει πως για την

προστασία των παιδιών το Memorandum είναι ευεργετικό ειδικά στο να μειώσουν και να αποβάλουν το στρες, που το παιδί έχει κατά την διάρκεια της διαδικασίας. Ειδικά, η αστυνομία θεώρησε ότι η συγκεκριμένη καθοδήγηση της συνέντευξης είναι χρήσιμη για την βελτίωση των ικανοτήτων του παιδιού και της αποτελεσματικότητας της συνέντευξης. Εκτιμάται το γεγονός ότι η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη παρέχει καλύτερα αποδεικτικά από ό,τι το να κρατάς σημειώσεις. Αυτό όμως ισχύει και από την πλευρά των παιδιών-μαρτύρων που προτιμούν να δώσουν την κατάθεση τους μέσω βιντεοσκόπησης παρά στην αίθουσα του δικαστηρίου (Davies et al 1995). Ωστόσο από αναφορές των Holton & Bonnerjea, 1994 και των Davies et al, 1995 οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι ανήσυχοι για την επιτυχία και αποτελεσματικότητα του Memorandum. Και πραγματικά αν προσέξουμε λίγο καλύτερα θα διαπιστώσουμε πως υπάρχουν ακόμα αρκετά προβλήματα όταν παίρνεις κατάθεση από παιδιά.

1.3 Προβλήματα που αντιμετωπίζει το Memorandum

Το πρόβλημα επικεντρώνεται κυρίως στον αριθμό των παιδιών που κακοποιούνται κάθε χρόνο, που είναι μεγάλος. Στην Αγγλία ο αριθμός αυτός φτάνει το 1 εκατομμύριο παιδιά τον χρόνο (NSPCG και Tower Hamlets ACPC, Οκτώβριος 1996). Δυστυχώς ο αριθμός των υποθέσεων των κακοποιημένων παιδιών που έχουν την δυνατότητα να δώσουν κατάθεση μέσω βιντεοσκοπημένης συνέντευξης είναι λίγα. Ένα παράδειγμα είναι ότι στην Αγγλία για τον χρόνο 1993 από αυτό το 1 εκατομμύριο υποθέσεις κακοποιημένων παιδιών μόνο οι 14.000 μπόρεσαν να βιντεοσκοπηθούν. Ακόμα πιο προβληματικό είναι το γεγονός ότι από αυτές τις 14.000 λιγότερο από το 6% έφτασαν τελικά στο δικαστήριο, ενώ οι συνεντεύξεις που τελικά κατάφεραν κάποια καταδίκη ήταν ακόμα λιγότερες (Social Services Inspectorate, 1994). Αυτές οι στατιστικές μελέτες για τις βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις με παιδιά μας φανερώνουν ότι δεν είναι τόσο επιτυχημένες όσο κάποιοι θέλουν να πιστεύουν. Καθώς και ότι οι αριθμός των συνεντεύξεων αυτών που τελικά καταφέρνει να φτάσει στο δικαστήριο είναι απογοητευτικός.

Βρέθηκαν όμως και λειτουργικά προβλήματα που σχετίζονται με το Memorandum. Στην έρευνα αυτή των Davies et al., 1995 τα προβλήματα που σχετίζονται με την διεξαγωγή της συνέντευξης με το Memorandum είναι τα ακόλουθα:

- Το 1/3 των συνεντεύξεων δεν λαμβάνονται στο δικαστήριο ως αποδεικτικά στοιχεία.
- Κάποιοι από τους επαγγελματίες θεωρούν ότι το Memorandum περιέχει πολύ λίγες πληροφορίες για τον σκελετό της όλης διαδικασίας, που είναι απαραίτητος για την οργάνωση της συνέντευξης. Όπως και λίγες πληροφορίες για το πότε είναι επιτρεπτό να καθοδηγείται η συνέντευξη.
- Μια άλλη ένδειξη δυσκολίας είναι ότι πολλοί θεωρούν πως η 1 ώρα διάρκεια της συνέντευξης είναι μη επαρκής χρόνος για να βγει ένα αποδεκτό αποτέλεσμα.
- Η μέρα που λαμβάνει χώρα η συνέντευξη με αυτήν της δίκης (20 εβδομάδες αργότερα) από πολλούς θεωρείται ως πολύ μεγάλος.
- Επίσης υπήρξε η αίσθηση ότι η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη δίνει στον συνήγορο υπεράσπισης περισσότερες ευκαιρίες να αντικρούσει τα αποδεικτικά στοιχεία, όπως και τις καταθέσεις και τα αποδεικτικά στοιχεία των αστυνομικών και των κοινωνικών λειτουργών που θα δεχόταν μεγάλη επίθεση.
- Υποστηρίχτηκε ότι κατά την καθοδήγηση του Memorandum το κύριο μέλημα των ειδικών είναι να βρουν την αλήθεια και επαρκείς αποδείξεις, έτσι η ευημερία των παιδιών έρχεται σε δεύτερη μοίρα.
- Κάποιοι κοινωνικοί λειτουργοί υποστήριξαν ότι η συνέντευξη καθοδηγούνταν πολύ από την αστυνομία.
- Τέλος, ότι το παιδί δεν λάμβανε επαρκείς πληροφορίες και προετοιμασία για το δικαστήριο. Είναι φανερό ότι υπάρχουν ακόμα αρκετά θέματα να διορθωθούν για να βελτιωθεί η συνέντευξη μέσω βιντεοσκόπησης.

Ένα μεγάλο πρόβλημα που εμφανίζεται σε όλες τις μελέτες είναι το κατά πόσο ένα παιδί είναι ικανό να είναι ένας αξιόπιστος μάρτυρας. Υπάρχουν τρεις παράμετροι που μπορούν να οδηγήσουν σε μια αποτυχημένη συνέντευξη:

1. Το παιδί να μην είναι σε θέση να γίνει ένας αποτελεσματικός μάρτυρας.
2. Υπάρχει η πιθανότητα ο ενήλικας να αποτύχει στο να κάνει αποτελεσματικές ερωτήσεις.
3. Οι δυο, και παιδί και εξεταστής, να μην είναι αποτελεσματικοί. Ωστόσο οι ειδικοί ανέφεραν σε ποσοστό 3% ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι οι δυσκολίες στην

γλώσσα. Λέγοντας συγκεκριμένα ότι τα νεαρά παιδιά δεν έχουν χρόνο να μιλήσουν, τρέχουν γύρω στο δωμάτιο και έχουν μικρή συγκέντρωση.

Τα βασικά προβλήματα όμως είναι στην γλώσσα που χρησιμοποιούν οι ειδικοί, με αυτήν που χρησιμοποιούν τα παιδιά. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ότι:

- «Μερικές φορές χρησιμοποίησα φράσεις που ήταν ξεκάθαρες σε εμένα, αλλά ασαφείς για το παιδί και έτσι η απάντηση ήταν αναπάντεχη».
- «Μερικές φορές έκανα μια ερώτηση στο παιδί και περίμενα πως θα την καταλάβαινε ενώ αυτό δεν συνέβη τελικά και δεν κατάλαβα το γιατί»
- Κάποιοι είπαν, ότι κάποιες φορές υπήρχε πρόβλημα στο να κατανοήσουν τι έλεγαν τα παιδιά.
- Κάποιοι έχουν πρόβλημα να κατανοήσουν κάποιες λέξεις που χρησιμοποιούν τα παιδιά, οι οποίες τους είναι άγνωστες.
- Κάποιοι ανέφεραν πως το περιορισμένο λεξιλόγιο των παιδιών δυσκόλευε την συζήτηση.
- Πολλοί είπαν πως είχαν προβλήματα όταν ρωτούσαν παιδιά με γλωσσικές δυσκολίες ή προβλήματα ακοής.

Σε καμιά περίπτωση δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι γλωσσικές ικανότητες των παιδιών είναι αισθητά διαφορετικές από αυτές των ενηλίκων και ότι το λεξιλόγιο και η μέθοδος της συνέντευξης θα επηρεαστεί όταν έχεις να κάνεις με παιδιά. Σε μια έρευνα όπου συμμετείχαν 14 παιδιά και νεαρά άτομα, από 6-18 ετών, τα 11 από τα 14 παιδιά ανέφεραν ότι υπήρχαν γλωσσικές δυσκολίες. Συγκεκριμένα ότι οι λέξεις και οι προτάσεις ήταν μεγάλες και περίπλοκες. Ένα κορίτσι 6 ετών δήλωσε πως πιο μικρές προτάσεις θα ήταν πιο λειτουργικές. Ακόμα και ένα 13χρονο κορίτσι ανέφερε πως η γλώσσα ήταν δύσκολη για να την κατανοήσει και ότι ο ειδικός έκανε ερωτήσεις όπου χρησιμοποιούσε μεγάλες λέξεις.

Δεν μας ξαφνιάζει λοιπόν το γεγονός ότι οι ειδικοί έχουν άγχος για την ικανότητά τους να ανταπεξέλθουν με τις γλωσσικές ικανότητες των παιδιών που είναι ακόμα πολύ περιορισμένες. Έτσι σύμφωνα με το MOGP οι ερωτήσεις που τίθενται στα παιδιά θα πρέπει να είναι απλές και να αποφεύγονται τα σχήματα λόγου, όπως και η διπλή άρνηση. Είναι πιο πιθανό ένα νεαρό παιδί να απαντήσει σε μια κλειστή ερώτηση τύπου Ναι/Όχι ειδικά εάν η απάντηση είναι «Ναι». Το Memorandum

συνοψίζοντας μάς λέει πως θα πρέπει να χρησιμοποιούμε γλώσσα ανάλογη με την ηλικία και το επίπεδο του παιδιού. Να αποφεύγονται κατευθυντήριες ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις να είναι ανοιχτού τύπου και να ερωτάται μια ερώτηση κάθε φορά.

Είναι φανερό πως αν θέλουμε να βελτιώσουμε την επιτυχία που θα έχει η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη και την αποδοχή της συνέντευξης αυτής ως αποδεικτικό στοιχείο στο δικαστήριο, θα πρέπει να δουλεύουμε με τέτοιο τρόπο ώστε να μην καθοδηγούμε το παιδί αλλά να εκμαιεύουμε μια λεπτομερή κατάθεση από το παιδί.

Για να επιτευχθεί αυτό, το Memorandum δίνει μεγάλη σημασία στην εκπαίδευση των ειδικών επιστημόνων όσον αφορά τις γλωσσικές ικανότητες, τον προσδιορισμό του χρόνου και την μνήμη των παιδιών. Από τις έρευνες φαίνεται πως η εκπαίδευση είναι σημαντική και πως χρειάζεται και άλλη για να γίνει η συνέντευξη πιο εύκολη και αξιόπιστη. Όντως πολλοί ειδικοί ζητάνε πιο πολλή εκπαίδευση.

Τέλος, ο ειδικός που διεξάγει την συνέντευξη και ο ερωτώμενος αναγνωρίζουν τον ρόλο που παίζει η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην συνέντευξη, ειδικά όταν είναι για βιντεοσκοπημένη συνέντευξη. Είναι αποδεκτό πλέον ότι η μέθοδος της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης είναι λιγότερο στρεσογόνα από οποιαδήποτε άλλη μέθοδο ανάκρισης. Έτσι το MOGP είναι μια μέθοδος που θα συνεχιστεί αν και υπάρχουν αρκετές δυσκολίες ακόμη, οι οποίες ωστόσο μπορούν να ξεπεραστούν. Στα επόμενα κεφάλαια θα δούμε τον οδηγό ώστε να πάψουν να είναι προβληματικές οι συνεντεύξεις και να θεωρηθούν καλύτερα αποδεικτικά στοιχεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι φάσεις του Memorandum

2.1 Φάση πρώτη. Αμοιβαία σχέσης εμπιστοσύνης

Σε αυτήν την ενότητα θα ασχοληθούμε με την πρώτη φάση του MOGP (1992), την φάση του να χτιστεί μια σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στο παιδί και τον ειδικό. Τα θέματα που σχετίζονται άμεσα με την διεξαγωγή της συνέντευξης είναι τα εξής:

- Ποια είναι η καλύτερη ώρα και μέρος για να καταγραφεί η συνέντευξη.
- Ποιος πρέπει να είναι παρών στην συνέντευξη.
- Πώς μπορούμε να επιτύχουμε μια καλή σχέση εμπιστοσύνης.
- Ποια είναι τα πιο κατάλληλα παιχνίδια για να χρησιμοποιούνται στην συνέντευξη.
- Αν είναι το παιδί σε θέση να ξεχωρίσει την αλήθεια από το ψέμα.

2.1.1. Ώρα και τόπος της συνάντησης.

Το να καθορίσει κανείς την ώρα και μέρα της συνέντευξης ειδικά όταν έχουμε να κάνουμε με παιδιά είναι κάπως περίπλοκο. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι καθημερινές συνήθειες του παιδιού. Τι ώρα τρώει και κοιμάται ώστε να μην επηρεαστούν τα ωράρια του παιδιού και δεν μπορεί να συγκεντρωθεί και να αποδώσει ανάλογα. Γιατί ένα παιδί που μπορεί να πεινάσει ή να νυστάξει κατά την διάρκεια της συνέντευξης μπορεί να χάσει το ενδιαφέρον του για την συνέντευξη. Η πιθανότητα να συμβεί κάτι τέτοιο ή να αρχίσει το παιδί να βιάζεται να τελειώσει πρέπει να αποφευχθούν. Ακόμα και διάλλειμα να γίνει ίσως να μην είναι ασφαλές γιατί θα έχει διακοπεί ήδη η ρουτίνα του παιδιού.

Η τοποθεσία είναι όπως προαναφέραμε επίσης πολύ σημαντικός παράγοντας, διότι για κάποια παιδιά η απόσταση του σπιτιού από την αίθουσα της συνέντευξης

δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερη από ό,τι έχει συνηθίσει να κάνει σε καθημερινή βάση. Οι μεγάλες αποστάσεις μπορεί να κουράζουν τα παιδιά και να μην έχουν δυνάμεις μετά για την συνέντευξη. Επίσης ο χώρος θα πρέπει να είναι έτσι διαμορφωμένος ώστε να μην θυμίζει αίθουσα αστυνομικού τμήματος αλλά ένα περιβάλλον που να είναι φιλικό προς το παιδί.

2.1.2. Ποιος επιτρέπεται να είναι παρών στην συνέντευξη;

Σύμφωνα με το Memorandum υπό κανονικές συνθήκες κανένας δεν θα πρέπει να είναι μέσα στο δωμάτιο που διεξάγεται η συνέντευξη. Ειδικά ο κατηγορούμενος δεν θα πρέπει να εμφανίζεται πουθενά. Βέβαια η παρουσία ενός κοινωνικού λειτουργού ίσως φανεί χρήσιμη κάποιες φορές, αλλά αυτό το καθορίζουμε ανάλογα με την περίπτωση.

Η παρουσία κατά την διάρκεια της συνέντευξης ενός ατόμου που είναι συναισθηματικά δεμένο με το κακοποιημένο παιδί μπορεί κατά πολλούς τρόπους να είναι προβληματική και για τον ενήλικα αλλά και για το παιδί. Μπορεί βέβαια να είναι προβληματική από διάφορες απόψεις. Ο ενήλικας θα πρέπει να μην παίρνει μέρος στην συζήτηση με κανέναν τρόπο, όμως συνήθως ο γονέας απαντάει όταν το παιδί δεν είναι σε θέση να απαντήσει από μόνο του, κάτι που δεν είναι καλό για την αξιοπιστία της συνέντευξης. Επίσης πολλές φορές όταν το παιδί δεν ξέρει την απάντηση συνηθίζει να απευθύνεται στον ενήλικο για να το βοηθήσει να απαντήσει, κάτι που δεν είναι επιτρεπτό στην παρούσα φάση αλλά το παιδί έτσι έχει μάθει οπότε αυτό κάνει. Αυτό όμως που δημιουργεί το μεγαλύτερο πρόβλημα του να βρίσκεται ένας συναισθηματικά δεμένος ενήλικας στο δωμάτιο την ώρα της ανάκρισης – συνέντευξης είναι ότι μπορεί να φορτίσει αρνητικά την ατμόσφαιρα. Όταν το παιδί φτάσει στην ομολογία είναι αναμενόμενο να δημιουργήσει θλίψη και αναστάτωση στον ενήλικα που με την σειρά του θα κάνει το παιδί να αναρωτηθεί εάν είναι εκείνο υπεύθυνο για την θλίψη του ενήλικα και συνεπώς να σταματήσει να μιλάει για να μην τον στεναχωρεί άλλο. Αυτό φυσικά οδηγεί σε μια απροσδόκητη και ημιτελή λήξη της συνέντευξης.

2.1.3. Η συνέντευξη αρχίζει.

Το Memorandum συστήνει πως η συνέντευξη θα πρέπει να ξεκινάει με τις συστάσεις. Θα πρέπει να ονομάσουμε ποιοι βρίσκονται μέσα στο δωμάτιο καθώς και πίσω από την βιντεοκάμερα, συνεχίζοντας αναφέρουμε την ημερομηνία και τον τόπο που η συνέντευξη λαμβάνει χώρα.

Πολλές φορές όμως βλέπουμε πως αυτή η φάση μπορεί να παρουσιάζει προβλήματα. Το παιδί θέλει να κερδίσει την προσοχή του ειδικού, ο ειδικός όμως στην παρούσα φάση δεν μπορεί να παρέχει στο παιδί την απαραίτητη προσοχή γιατί θα πρέπει να ολοκληρώσει με τις συστάσεις. Το αποτέλεσμα αυτού είναι το παιδί να χάσει το ενδιαφέρον του και έτσι στη συνέχεια να μην είναι συνεργάσιμο. Επειδή όμως αυτά τα πρώτα λίγα λεπτά της συνέντευξης είναι κρίσιμα για την δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης υπάρχουν τρόποι να αποφευχθεί η κατάσταση. Είναι πιο εύκολο και λειτουργικό εάν οι συστάσεις γίνουν πριν το παιδί εισέλθει στο δωμάτιο, έτσι ώστε όταν το παιδί είναι παρόν όλη η προσοχή του ειδικού να μπορεί να είναι στραμμένη πάνω του.

2.1.4. Το χτίσιμο αμοιβαίας σχέσης.

Το κύριο μέλημα στην πρώτη αυτή φάση είναι να υπάρξει εμπιστοσύνη ανάμεσα στον ειδικό και το παιδί. Στην σχέση αυτή το παιδί βοηθάται στο να χαλαρώσει να αποβάλει το άγχος και να νιώσει όσο πιο άνετα μπορεί με την διαδικασία. Για να χτιστεί αυτή η σχέση εμπιστοσύνης το Memorandum παρουσιάζει κάποιες ενέργειες, στις οποίες μπορεί να απευθυνθεί ο ειδικός για να βοηθηθεί.

Η φάση αυτή πρέπει να είναι ευχάριστη και άνετη για το παιδί, οπότε ένας παράγοντας κλειδί είναι οι θεματικές που επιλέγουμε για αυτήν την πρώτη επαφή. Οι θεματικές προς συζήτηση θα πρέπει να είναι τέτοιες, που το παιδί να μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτές και να του είναι γνώριμες. Το πιο κατάλληλο θέμα για να συζητήσουμε μπορούμε να το μάθουμε από τους γονείς, ρωτώντας για τα ενδιαφέροντα και τις ασχολίες του παιδιού τους. Κάποιες από τις θεματικές που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε είναι οι εξής:

- Το σχολείο είναι ένα θέμα για το οποίο το παιδί μπορεί να μιλήσει και να αποδώσει.
- Οι φίλοι είναι στις περισσότερες περιπτώσεις κάτι για το οποίο το παιδί έχει να αναφέρει πολλά και το ευχαριστεί.
- Τα παιχνίδια και χόμπι, διότι σε πολλά παιδιά αρέσει να παίζουν και έχουν κάποια αγαπημένα παιχνίδια που θα ενδιαφέρονται να συζητήσουν για αυτά. Καθώς και χόμπι όπως είναι το ποδόσφαιρο, ο χορός κ.α. που είναι ένα χαλαρωτικό θέμα.
- Η τηλεόραση, τα βίντεο και οι ταινίες. Οι πλειοψηφία των παιδιών σήμερα έχει ένα πρόγραμμα που του αρέσει να παρακολουθεί ή μια βιντεοκασέτα από κάποιο κινούμενο σχέδιο, έτσι είναι ένα θέμα για το οποίο το παιδί μπορεί να μας δώσει κάποιες πληροφορίες.
- Τα κατοικίδια. Συχνά παιδιά που έχουν κατοικίδια είναι πρόθυμα να μιλήσουν για αυτά.
- Οι διακοπές και γιορτές μπορούν να δημιουργήσουν μια αποδοτική συζήτηση.

Αυτό όμως δεν ισχύει πάντα, επίσης όλες οι θεματικές δεν είναι το ίδιο ενδιαφέρουσες για όλα τα παιδιά, οπότε θα πρέπει να δούμε ποια ενδιαφέρει το κάθε παιδί ξεχωριστά. Υπάρχει όμως και η περίπτωση ένα παιδί να μην έχει την διάθεση να μιλήσει για κανένα από τα παραπάνω θέματα, τότε ο ειδικός μπορεί να επιστρατεύσει άλλα μέσα. Επίσης θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας σε κάποια παιδιά, για τα οποία αυτή η φάση είναι αδιάφορη και βαρετή. Για αυτόν τον λόγο θα πρέπει να ελαττωθεί ο χρόνος της διαδικασίας, ώστε να μην αποθαρρυνθεί το παιδί στο να πει για το συμβάν της κακοποίησης.

Όταν αντιμετωπίζουμε προβλήματα στο να αναπτύξουμε κάποια συζήτηση, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε παιχνίδια, που και αυτά με την σειρά του ίσως να μην είναι τόσο αποδοτικά. Υπάρχουν παιχνίδια όπως τα παζλ που αποσπούν την προσοχή των παιδιών και δεν είναι διατεθειμένα να διακόψουν το παιχνίδι για να απαντάνε σε ερωτήσεις. Ή να διαλέγουν λάθος παιχνίδια για να παίζουν και να χρονοτριβούν πάνω σε αυτό το παιχνίδι και να χάνεται έτσι πολύτιμος χρόνος από τη συλλογή πληροφοριών.

2.1.5. Η εκτίμηση της ανάπτυξης των παιδιών

Σημαντικό ρόλο παίζει η γνωστική ανάπτυξη που έχει το παιδί. Ως ποιο επίπεδο, λόγω του νεαρού της ηλικίας του, έχει φτάσει η ικανότητά του να επικοινωνεί με το περιβάλλον γύρω του. Υπάρχουν τεστ τα οποία ενδείκνυνται για μικρά παιδιά σε αυτή την περίπτωση, ώστε να εκτιμηθεί το αναπτυξιακό επίπεδό τους. Αυτά τα τεστ είναι συνήθως αριθμητικά ή να ονομάσουν το χρώμα που τους παρουσιάζεται. Ακόμη και σωστές να είναι οι απαντήσεις στα τεστ, θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή, διότι αυτό δεν σημαίνει πως έχουν και την ικανότητα να δίνουν μια πλήρη και σαφή εικόνα των γεγονότων.

Υπάρχουν περιστατικά όπου δύο άτομα τα οποία ανταποκρίνονται το ίδιο καλά στις απαιτήσεις των τεστ, στην συνέχεια, όταν χρειάστηκε να αναφερθούν στο γεγονός της κακοποίησης, δεν απέδωσαν το ίδιο αποτελεσματικά, κατά την διάρκεια του ελεύθερου συνειρμού. Βλέπουμε σε αρκετές έρευνες πως, ενώ η διαφορά της ηλικίας είναι μικρή ή δεν υφίσταται, οι διαφορές στην γνωστική ανάπτυξη μπορεί να είναι μεγάλες.

2.1.6. Ποιος ο λόγος της συνέντευξης;

Όταν μας απασχολεί το χτίσιμο μιας σχέσης εμπιστοσύνης, είναι σημαντικό να εξηγούμε για ποιο λόγο γίνεται η συνέντευξη. Μια αναγνωρισμένη μέθοδος είναι να ρωτάμε απευθείας το παιδί αν γνωρίζει τον λόγο που βρίσκεται στο δωμάτιο. Πολλά παιδιά δεν γνωρίζουν τον ακριβή λόγο, πιστεύουν ότι ο λόγος της συνέντευξης είναι επειδή πιάστηκαν να κάνουν κάποια αταξία. Οφείλουμε να κάνουμε ξεκάθαρο στο παιδί ότι το ίδιο δεν έχει πράξει τίποτα κακό και δεν ευθύνεται για τίποτα από όσα έχουν συμβεί.

2.1.7. Η αλήθεια και μόνον η αλήθεια.

Τα παιδιά συχνά, ειδικά σε μικρές ηλικίες, δεν γνωρίζουν τον ορισμό της αλήθειας και αυτόν του ψέματος. Οπότε ο ειδικός οφείλει να εξηγήσει στο παιδί αυτούς τους δύο ορισμούς μέχρι να τους κατανοήσει απόλυτα. Και να κάνει σαφές

ότι σε αυτήν την συνέντευξη χρειαζόμαστε μόνο την αλήθεια. Οι δυο έννοιες, αυτές της αλήθειας και του ψέματος, θα πρέπει να κατανοηθούν ξεχωριστά από το παιδί, γιατί έχει αποδειχτεί ότι σε μικρές ηλικίες τα παιδιά δυσκολεύονται στο να τις κατανοήσουν μαζί, συγκρίνοντας τες (Piper και Wilson, 1994). Βοηθάει όταν λέμε στα παιδιά κάποιο ψέμα και τα ρωτάμε αν είναι αλήθεια ή ψέμα αυτό που είπαμε. Οι ερωτήσεις με ψέματα είναι αυτές που χρησιμοποιούνται πιο συχνά διότι τα παιδιά από μικρή ηλικία γνωρίζουν το ψέμα.

Συνοψίζοντας, όταν προσπαθούμε να κάνουμε κατανοητούς αυτούς τους δύο ορισμούς στα παιδιά θα πρέπει:

- Να επικεντρωνόμαστε στο να λέμε αλήθεια ή ψέματα ξεχωριστά.
- Να δίνουμε στα παιδιά παραδείγματα αλήθειας ή ψέματος, είναι πιο αμερόληπτο τεστ από ό,τι να ζητήσεις από το ίδιο το παιδί να κάνει μια περιγραφή των δύο εννοιών. Ειδικά σε ηλικίες κάτω των 7 ετών.
- Φυσικά εξασφαλίζουμε ότι τα παραδείγματα θα είναι απλά, ειδικά για παιδιά κάτω των 7 ετών.

Όπως με τον παράγοντα αλήθεια ή ψέμα θα πρέπει να δούμε και τον παράγοντα πραγματικότητα – φαντασία. Αυτός ο διαχωρισμός για ένα παιδί είναι πιο δυσκολονόητος. Η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε πραγματικότητα και φαντασία δεν είναι τόσο ευδιάκριτη. Για παράδειγμα ο George Clooney όντως υπάρχει ως άνθρωπος, ο ρόλος όμως που υποδύοταν στην σειρά «Η Εντατική» δεν υπάρχει στην πραγματικότητα. Για ένα παιδί όμως τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Ό,τι υπάρχει και βλέπουν στην τηλεόραση για εκείνα είναι πραγματικότητα. Οπότε ο ειδικός θα πρέπει να διαχωρίσει με παραδείγματα κατανοητά στα παιδιά τις έννοιες πραγματικό – φανταστικό. Και όταν αυτή κατανοηθεί απόλυτα μπορούμε να συνεχίσουμε.

Τέλος, λαμβάνουμε υπόψη ότι υπάρχει η περίπτωση μια ερώτηση να μην είναι κατανοητή από το παιδί ή ακόμη και να μην γνωρίζει την απάντηση. Το παιδί θα πρέπει να καταλάβει από τις υποδείξεις των ειδικών ότι αυτό δεν αποτελεί κανένα πρόβλημα. Και ότι το παιδί μπορεί να το πει στον ειδικό, όποτε αντιμετωπίζει κάποιο τέτοιο θέμα.

2.2. Φάση δεύτερη. Ελεύθερος συνειρμός.

Η ενότητα αυτή στρέφει την προσοχή στην ελεύθερη αφήγηση της ιστορίας από τα παιδιά. Ο σκοπός είναι να ενθαρρυνθεί το παιδί και να εκφράσει «με δικά του λόγια» το τι έγινε. Γι' αυτό το Memorandum προτείνει τρόπους για να ενθαρρύνουμε τα παιδιά, ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός.

2.2.1. Ελεύθερη αφήγηση

Κατά το Memorandum (1992:17) η ελεύθερη αφήγηση είναι η καρδιά της συνέντευξης, εκεί που μπορούμε να βρούμε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία και θεωρείται πιο αποτελεσματικός τρόπος από το να χρησιμοποιούνται ερωτήσεις. Σύμφωνα με του Dent και Stephenson (1979) και Powell και Thomson (1994) τα νεαρά παιδιά είναι τρωτά στις υποθέσεις που κάνουν οι ενήλικες, ειδικά όταν εκτίθενται σε συγκεκριμένες στρατηγικές τοποθέτησης των ερωτήσεων. Ο ελεύθερος συνειρμός βοηθάται όταν ο ειδικός κάνει γενικευμένες ερωτήσεις. Όπως για παράδειγμα «Γιατί πιστεύεις ότι βρισκόμαστε εδώ σήμερα» ή «Υπάρχει κάτι που θα ήθελες να μου πεις». Οι ερωτήσεις αυτές βοηθάνε το παιδί να χρησιμοποιήσει ελεύθερο συνειρμό, κάτι που από μόνο του δεν θα μπορούσε, γιατί, όπως προείπαμε, ίσως να μην του είναι γνώριμη αυτή η διαδικασία ως αποκάλυψη πληροφοριών. Αυτό γιατί τα παιδιά της νεαρής ηλικίας έχουν συνηθίσει οι ενήλικες να τους κάνουν συγκεκριμένες και όχι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις.

Ο πιο συνηθισμένος λόγος που αποτρέπει τα παιδιά από το να χρησιμοποιούν την ελεύθερη αφήγηση, κατά κοινή ομολογία των παιδιών, είναι ο φόβος για την επίδραση που μπορεί να έχει η ομολογία στον υποτιθέμενο ως δράστη, καθώς και η φυσική αναστολή ή ντροπή που νιώθει το παιδί. Θα πρέπει να βεβαιώσουμε το παιδί ότι δεν χρειάζεται να φοβάται κάτι και ότι η ντροπή του είναι απολύτως κατανοητή και αναμενόμενη.

Η ηλικία αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα της ελεύθερης αφήγησης, επειδή τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να μας δώσουν περισσότερες λεπτομέρειες και πληροφορίες από ό,τι τα μικρότερα. Αν και υπάρχουν έρευνες που δείχνουν πως κάτι τέτοιο δεν είναι έγκυρο, διακρίνουμε επίπεδα ευαισθησίας ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.

2.2.2. Προβλήματα στην ποιότητα των στοιχείων.

Μια περαιτέρω δυσκολία στην ελεύθερη αφήγηση είναι ότι οι πληροφορίες που δίνουν τα παιδιά κατά αυτή τη φάση μπορεί να μην είναι ξεκάθαρες και λεπτομερείς. Έτσι το δικαστικό σύστημα θεωρεί πολλές φορές πως είναι απαραίτητο να αμφισβητήσει την πραγματικότητα των γεγονότων (Richardsons, 1993, 133). Είναι συχνό το φαινόμενο να υπάρχει αρχή και τέλος στην αφήγηση αλλά να λείπει η μέση, που περιέχει και όλο το υλικό. Που είναι και οι πληροφορίες «κλειδί» για την υπόθεση. Όμως στην έρευνα των Aldrige και Wood διακρίνουμε ουσιαστική διαφορά που κλίνει προς την αποτελεσματικότητα της ελεύθερης αφήγησης, διότι όταν η ερώτηση είναι γενική υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα η απάντηση να είναι πιο έγκυρη και λεπτομερής.

2.2.3 Παιδιά και μνήμη.

Το παιδί θα πρέπει να έχει καθαρές και πρόσφατες μνήμες για να τις ανακαλέσει με επιτυχία. Όλα δείχνουν πως η μνημονική ικανότητα των παιδιών είναι αρκετή, ώστε να παρέχουν επαρκώς αφήγηση των γεγονότων. Δυστυχώς τα γεγονότα που θα αναφέρει στην ελεύθερη αφήγηση το παιδί εξαρτώνται από το τι θεωρεί το ίδιο το παιδί ως τις πιο σημαντικές. Έτσι είναι αναμενόμενο το παιδί να μην δώσει βαρύτητα σε πληροφορίες όπως ο χρόνος και ο τόπος ή την σειρά των γεγονότων. Και στις περισσότερες περιπτώσεις αποκλείουμε το ενδεχόμενο να τις ανασύρει με δική του πρωτοβουλία.

Πολλές φορές ενώ η ανάμνηση των γεγονότων είναι καθαρή, οι γλωσσικές ικανότητες των παιδιών δεν βοηθάνε στο να διατυπωθεί με ακρίβεια. Έτσι η λογική ακολουθία των γεγονότων δεν μπορεί να διατυπωθεί κατάλληλα λόγω των περιορισμένων γλωσσικών ικανοτήτων. Ένα μικρό παιδί δεν έχει μάθει να χρησιμοποιεί συνδέσμους στις προτάσεις του, κάτι που αναπτύσσεται σε μεγαλύτερες ηλικίες. Έτσι το παιδί αναφέρει απλά γεγονότα στην σειρά, χωρίς να ενώνονται ουσιαστικά μεταξύ τους.

Είναι ουσιώδες το παιδί να ανακαλέσει την σωστή σειρά των γεγονότων με όσες περισσότερες λεπτομέρειες μπορεί. Γι' αυτόν τον λόγο ο ειδικός πρέπει να παροτρύνει το παιδί να συνεχίσει με την ελεύθερη αφήγηση και να κάνει μόνο επεξηγηματικές ερωτήσεις, που θα βοηθήσουν στην σωστή μετάφραση και κατανόηση των γεγονότων, ώστε να θεωρηθούν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

2.3 Φάση Τρίτη. Οι ερωτήσεις.

Στις προηγούμενες ενότητες είδαμε την διαδικασία του να χτίζεις μια αμοιβαία σχέση εμπιστοσύνης και να δίνεις στο παιδί την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει τον ελεύθερο συνειρμό. Σε αυτό το σημείο της συνέντευξης θα πρέπει να δούμε όλες τις λεπτομέρειες για την φάση των ερωτήσεων.

2.3.1 Η διαδικασία των ερωτήσεων.

Αυτό το σημείο της συνέντευξης είναι κρίσιμο και προκαλεί προβλήματα στον ειδικό. Δεν μας ξαφνιάζει βέβαια το γεγονός, γιατί έχουμε εμπειρία σε παρόμοια προβλήματα. Όλοι έχουμε κάποια στιγμή κάνει κάποια ερώτηση σε ένα παιδί το οποίο αρνούνταν να απαντήσει λέγοντας ότι δεν θέλει να απαντήσει ή πως δεν έχει κάτι να πει. Είναι μια γνωστή αντίδραση για ένα παιδί να μην είναι διατεθειμένο να δώσει οποιαδήποτε πληροφορία. Όλο το βάρος λοιπόν πέφτει στον ειδικό που θα πρέπει να εκπαιδευτεί στο να θέτει ερωτήσεις σε παιδιά, για να καταφέρει να αποσπάσει μια ομολογία. «Η ικανότητα του να ρωτάς είναι το κλειδί για μια αποτελεσματική συνέντευξη με κάποιο παιδί» (Toglia, Ross και Ceci, 1992) (Interviewing Children, σελ. 109). Όπως προαναφέραμε στην αρχή της ενότητας το να απαντάμε σε ερωτήσεις είναι στρεσογόνο. Ειδικά όταν οι ερωτήσεις είναι μεγάλες και το παιδί καλείται να απαντήσει παραπάνω από μια ερώτηση τη φορά. Εκτός όμως από την άρνηση να δώσουν μια απάντηση στην ερώτηση ή το στρες, υπάρχει και η περίπτωση η απάντηση που δίνει το παιδί να μην αντιστοιχεί στην ερώτηση που του έχει τεθεί. Τις περισσότερες φορές που συμβαίνει αυτό είναι γιατί το παιδί δεν κατανοεί την ερώτηση του ειδικού, έτσι απαντάει για κάτι που πιστεύει πως μπορεί να σημαίνει μαντεύοντας την απάντηση. Υπάρχουν δύο θέματα που θα πρέπει να μας

απασχολούν σε αυτήν την περίπτωση. Πρώτον το παιδί να μην καταλαβαίνει κάποια λέξη και δεύτερον να απαντάει θεωρώντας πως η απάντηση που μπορεί να δώσει είναι και αυτή που του ζητήθηκε.

Βλέπουμε ωστόσο συχνά πως τα παιδιά δεν μπορούν να ξεχωρίσουν την κυριολεκτική σημασία μιας λέξης από την μεταφορική. Έχοντας ερμηνευτικά προβλήματα στην πρόταση δίνουν ακατάλληλες απαντήσεις. Παραδείγματος χάρη, από μια συνέντευξη με ένα τρίχρονο κορίτσι:

Ειδικός: Ξέρεις από πού κάνεις πιπί; Ξέρεις που είναι αυτό;

Παιδί: Τουαλέτα.

Ειδικός: Μπορείς να μου δείξεις εδώ (δείχνοντας τον εαυτό του) από πού κάνουμε πιπί;

Παιδί: Όχι δεν βρίσκω τουαλέτα εδώ. (σελ. 115, Interviewing children.)

Με τα παιδιά θα πρέπει να μιλάμε, λαμβάνοντας υπόψη τις γνώσεις τους. Για αυτό ο ειδικός θα πρέπει πρώτιστα να έχει πληροφορίες για την ικανότητα των παιδιών να απαντάνε. Και οι ερωτήσεις που απευθύνει στα παιδιά να είναι στο δικό τους επίπεδο.

2.3.2 Γενικές συμβουλές από τους επαγγελματίες.

Τα κύρια σημεία που επισημαίνονται σε πολλές έρευνες για μια διαφορετική προσέγγιση στο να παίρνεις συνέντευξη από παιδιά (αν και κάποια μπορεί να έχουν αναφερθεί) είναι:

α) Βεβαιώσου ότι το παιδί γνωρίζει ότι μπορεί να λέει «δεν ξέρω» ή «δεν μπορώ να θυμηθώ» σε όλες τις ερωτήσεις που θα του γίνουν (Geiselman και Padilla, 1988). Όλες οι ερωτήσεις θα πρέπει να τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο που να υπονοείται ότι το να μην θυμάται το παιδί κάτι είναι αποδεκτό.

β) Υπενθυμίστε στο παιδί ότι ο ειδικός που παίρνει την συνέντευξη δεν γνωρίζει τα πάντα και ότι το παιδί θα πρέπει να του πει όλη την ιστορία. Σε μικρές ηλικίες τα παιδιά τείνουν να πιστεύουν πως οι ενήλικες γνωρίζουν τα πάντα και πως,

αφού γνωρίζει ένας ενήλικας για το γεγονός, το γνωρίζουν όλοι (Toglia, Ross και Ceci, 1992).

γ) Αποφεύγετε να επαναλαμβάνετε ερωτήσεις γιατί μπορεί να μπερδευτεί το παιδί. Οι έρευνες λένε πως θα πρέπει να αποφεύγουμε να επαναλαμβάνουμε μια ερώτηση σε μικρό χρονικό διάστημα, διότι το παιδί μπορεί να το εκλάβει ως κριτική στην αυθόρμητη απάντηση που έδωσε (Siegal, Waters και Dinwiddy, 1988).

δ) Να είστε προετοιμασμένος να ανακλάσετε τη δικαστική αξία της συνέντευξης.

Η δικαστική αξία της συνέντευξης εξαρτάται από ακριβείς λεπτομέρειες και πώς αυτές δόθηκαν από το παιδί, όπως είναι η μέρα, ώρα και μέρος που συνέβη η κακοποίηση, τέλος η αναγνώριση του υποφαινόμενου υπόπτου ως τον δράστη της κακοποίησης. Αν δεν καταφέρουμε να αποσπάσουμε αυτές τις πληροφορίες δεν υπάρχει κανένα νόημα να συνεχιστεί η διαδικασία διότι δεν προσφέρει καμία κρίσιμη πληροφορία.

2.3.3 Ο σκοπός των ερωτήσεων.

Οι βασικές αρχές του MOPG (1992:6) είναι να ακούς το παιδί, παρά να του κάνεις ευθείες ερωτήσεις και ποτέ να μην διακόπτεις ένα παιδί που ελεύθερα ανακαλεί σημαντικά γεγονότα. Ωστόσο υπάρχουν περιπτώσεις όπου το παιδί έρχεται σε αδιέξοδο ή δυσκολεύεται να ανασύρει πληροφορίες οπότε είναι απαραίτητο να κάνει ο ειδικός ερωτήσεις. Όταν σταματήσει η φάση της ελεύθερης αφήγησης και γίνει η πρώτη ερώτηση, τότε είναι που ξεκινάει και η φάση των ερωτήσεων που γενικά απαρτίζει το μεγαλύτερο μέρος της συνέντευξης, περίπου 18 λεπτά από την συνολική 1 ώρα. Είναι σημαντικό οι ερωτήσεις που θα γίνουν να ακολουθούν τις πληροφορίες που έχουμε λάβει μέχρι αυτό το σημείο.

Υπάρχουν τεσσάρων ειδών ερωτήσεις: α) ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, β) ερωτήσεις συγκεκριμένες, γ) κλειστές ερωτήσεις και δ) καθοδηγητικές ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου μας δίνουν περισσότερες πληροφορίες, χωρίς να καθοδηγούν το παιδί σε κάποια συγκεκριμένη απάντηση και χωρίς να το υποβάλλουν κάτω από πίεση. Σε αυτήν την φάση ο ειδικός θα πρέπει να υπενθυμίσει στο παιδί πως δεν είναι κακό να πει πως δεν θυμάται, δεν ξέρει ή δεν καταλαβαίνει κάτι. Οι πιο

αποδοτικές ερωτήσεις ανοιχτού τύπου είναι: α) Μπορείς να μας πεις κάτι παραπάνω για... β) Υπάρχει κάτι που θα ήθελες να μου πεις... και θα πρέπει να αποφεύγονται οι ερωτήσεις τύπου: Γιατί...;, διότι το παιδί μπορεί να κατηγορήσει τον εαυτό του. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις επιτρέπονται από το Memorandum για διευκρινιστικούς και επεκτατικούς στο θέμα λόγους. Ο σκοπός των συγκεκριμένων ερωτήσεων είναι να αποκτήσουμε περισσότερες λεπτομέρειες. Υπενθυμίζουμε πως ερωτήσεις τύπου Ναι / Όχι ή αυτές που επιτρέπουν μόνο μια από τις δυο πιθανές ερωτήσεις δεν θα πρέπει να ερωτώνται. Όσο για τις ερωτήσεις κλειστού τύπου τις χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να αποσπάσουμε ακόμη περισσότερες πληροφορίες, που δεν καταφέραμε να αποκτήσουμε με τις άλλες μεθόδους. Έτσι δίνουμε στο παιδί περιορισμένες επιλογές για απαντήσεις. Αλλά θα πρέπει να υπάρχουν πολλές επιλογές, για να απαντήσει το παιδί σε μια ερώτηση για να μην θεωρηθεί κατευθυνόμενη και τελικά δεν ληφθεί υπόψη στο δικαστήριο. Σε σπάνιες περιπτώσεις θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε κατευθυντήριες ερωτήσεις και αυτές με μεγάλη προσοχή γιατί σίγουρα δεν θα αποτελέσουν πειστήρια, αν χρησιμοποιηθούν αλόγιστα. Όλες οι ερωτήσεις θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή γιατί υπάρχει η περίπτωση να μην μας οδηγήσουν εκεί που θέλουμε

Παραδείγματα μας δείχνουν ότι οι ερωτήσεις τύπου «Τι, Πού» και «Ποιος» έχουν 100% αποτελεσματικότητα. Ενώ όμως συμβαίνει αυτό με τις συγκεκριμένου τύπου ερωτήσεις, δεν συμβαίνει το ίδιο με την χρήση των «Δεν ξέρω» ή «Δεν θυμάμαι» (Ervin – Tripp, 1970 και Savic, 1978). Και όταν τα παιδιά χρησιμοποιούν «Δεν ξέρω» ή «Δεν θυμάμαι» είναι ως μια στρατηγική αποφυγής περαιτέρω ερωτήσεων. Σε αυτήν την περίπτωση ο ειδικός οφείλει να είναι «ευαίσθητος» και προσεκτικός και να προσπαθήσει να ξαναδώσει στο παιδί κίνητρο, αν δει πως εμφανίζονται πολλές τέτοιου είδους απαντήσεις.

2.4 Γλώσσα και ανάπτυξη.

Στην ανακριτική συνέντευξη αυτό που μπορεί να είναι προβληματικό είναι το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν τα παιδιά. Που συχνά είναι φτωχό και περιέχει λέξεις με αμφίβολη ερμηνεία. Μια προφανής δυσκολία είναι όταν ο ειδικός χρησιμοποιεί κάποια λέξη που το παιδί δεν καταλαβαίνει.

2.4.1 Το λεξιλόγιο

Ακόμα και απλές λέξεις που ένας ενήλικας χρησιμοποιεί σε καθημερινή βάση για το παιδί μπορεί να είναι άγνωστη, ειδικά όταν είναι συγκεκριμένη. Ως απάντηση αυτού έρχεται η έρευνα του Clark, 1993 να ξεκαθαρίσει πως ένα παιδί μαθαίνει πρώτα γενικούς όρους πριν ξεκινήσει με τους πιο συγκεκριμένους. Ένα παράδειγμα είναι να πει ο ειδικός την λέξη αδιάβροχο που είναι συγκεκριμένη, ενώ το παιδί καταλαβαίνει την λέξη μπουφάν που είναι γενική. Η αντίδραση ενός παιδιού σε άγνωστα ερεθίσματα είναι όπως είπαμε σε προηγούμενα κεφάλαια να πει πως δεν καταλαβαίνει ή να μείνει σιωπηλό.

Άλλες δυσκολίες προκύπτουν όταν η ίδια λέξη μπορεί να μεταφράζεται με διαφορετικό νόημα. Τέτοια προβλήματα θα πρέπει να παρακαμφθούν, για να μην παρεξηγηθούν τα στοιχεία που δίνει το παιδί για την πράξη της κακοποίησης και οδηγήσουν σε μη αποδεκτά στοιχεία.

Προκύπτουν περιπτώσεις όπου ένα παιδί προσπαθεί να περιγράψει κάτι αλλά δεν γνωρίζει την ακριβή λέξη. Σε αυτήν την περίπτωση η διαδικασία για το παιδί είναι δύσκολη, καθώς και για τον ειδικό που προσπαθεί από την περιγραφή του παιδιού να μαντέψει την λέξη που το παιδί εννοεί. Ο ειδικός θα πρέπει να είναι προσεκτικός σε αυτήν τη φάση, ειδικά εάν πρόκειται για κρίσιμο σημείο της ομολογίας, όπου το παιδί θα πρέπει να μιλήσει μόνο του, γιατί οι υποθέσεις του ειδικού μπορούν να θεωρηθούν ως κατευθυντήριες ενέργειες.

2.4.2 Επιστημονικοί όροι

Οι πιο συγκεκριμένοι όροι που δημιουργούν τέτοια προβλήματα είναι οι νομικοί, οι σεξουαλικοί όροι καθώς και οι ανατομικοί όροι. Τέλος, η έκφραση συναισθημάτων μπορεί επίσης να φέρει προβλήματα.

2.4.2^α Νομικοί όροι:

Όπως είναι αυτοί του αστυνομικού, κοινωνικού λειτουργού, εισαγγελέας, σύλληψη και άλλες μπορεί να παρεξηγηθούν από παιδιά ή να μην κατανοηθούν καθόλου. Πολλά παιδιά πιστεύουν πως ο λόγος που βρίσκονται στην αστυνομία και μιλάνε με κάποιον αστυνομικό είναι γιατί έχουν κάνει κάτι κακό. Υπάρχουν φορές που ο ίδιος ο δράστης να έχει εκφοβίσει το παιδί ότι θα βρει τον μπελά του. Τέτοιες παρεξηγήσεις θα πρέπει να αποφευχθούν και να ξεκαθαριστούν πριν συνεχίσει η συνέντευξη.

2.4.2^β Ανατομική και σεξουαλική ορολογία.

Εδώ το παιδί έχει πολύ περιορισμένες γνώσεις. Μπορεί να πιστεύουμε πως το παιδί γνωρίζει τέτοια ορολογία επειδή έρχεται σε επαφή με τα συγκεκριμένα σημεία κάθε μέρα, όπως στο μπάνιο ή όταν ξεντώνεται. Ωστόσο οι έρευνες δείχνουν πως στα παιδιά δεν είναι γνώριμη η γενική σωματική (ανατομική) ορολογία, πόσο μάλλον η σεξουαλική.

Σε μια έρευνα των Aldridge και Wood, 1996 σε παιδιά ηλικίας 2-6, τα παιδιά αυτά εξετάστηκαν στην ικανότητά τους να:

- ονομάσουνε συγκεκριμένα σημεία όχι σεξουαλικά σε μια κούκλα, και
- να μας δείξουνε σημεία όχι σεξουαλικά σε μια κούκλα, σημεία που έχουμε ονομάσει.

Τα αποτελέσματα μάς έδειξαν ότι για σημεία του προσώπου όπως είναι τα μάτια, η μύτη κ.α. οι γνώσεις προηγούνται αυτών που είναι για τα χέρια κ.α. μέρη του σώματος. Και πάλι όμως τα αποτελέσματα έδειξαν πως μόνο το 72% των παιδιών 4 ετών μπορούσε να ονομάσει τα χείλη όταν δείχναμε σε αυτό το σημείο της κούκλας.

Όσο για τα γενετήσια σημεία του σώματος υπάρχει η περίπτωση να τα έχουν ονομάσει διαφορετικά, όταν είναι σε νεαρή ηλικία, ή ακόμα και να γνωρίζουν την λέξη να ντρέπονται να την αναφέρουν. Υπάρχουν όμως διάφορες στρατηγικές για να ξεπεράσουν τα παιδιά την ντροπή και τις αναστολές τους. Μπορούμε να προτείνουμε στο παιδί:

- α) να πει γρήγορα την λέξη,

β) να ονομάσει το ρούχο που φοράμε για να καλύψουμε το σημείο αυτό του σώματος.

γ) Πολλές φορές βοηθάει αν αναφέρουμε πως και άλλα παιδιά έχουν τις ίδιες δυσκολίες.

δ) Όταν το παιδί δεν γνωρίζει την λέξη μπορούμε να ρωτήσουμε πώς ονομάζουν οι γονείς αυτά τα σημεία.

ε) Μια εύστοχη ερώτηση είναι αυτή «σε τι μας χρησιμεύει το συγκεκριμένο σημείο, ποια είναι η λειτουργία του».

Από τη στιγμή που καταφέρει το παιδί να ονομάσει το σεξουαλικό μέρος του σώματος του και να διευκρινίσει την χρήση του, εμφανίζονται και άλλοι σεξουαλικοί όροι άγνωστοι στα παιδιά που πρέπει να διευκρινιστούν, αυτοί των σεξουαλικών πράξεων. Παρακάτω αναφέρονται κάποιοι τέτοιοι όροι:

α) Η διείδυση είναι μια λέξη η οποία είναι άγνωστη σε παιδιά μικρής ηλικίας. Από τις περιγραφές των παιδιών δεν είναι πάντα ξεκάθαρο πότε κατά την διάρκεια της κακοποίησης αυτή συνέβη, ή αν όντως είναι αυτή η σεξουαλική πράξη που θέλουν να περιγράψουν.

β) Σεξουαλικός ερεθισμός (στύση) και αυνανισμός είναι και πάλι όροι άγνωστοι για τα παιδιά. Ο πιο συχνός τρόπος που χρησιμοποιούν για να αναφερθούν σε αυτά είναι να περιγράψουν την εικόνα που βλέπουν. Για την στύση δείχνουν την κατεύθυνση του σεξουαλικού οργάνου, δηλ. αν βρίσκεται σε όρθια στάση ή αν κρέμεται ανάμεσα στα πόδια. Όσο για τον αυνανισμό και πάλι μέσω περιγραφής της κίνησης., πάνω-κάτω.

γ) Η εκσπερμάτιση περιγράφεται συχνά ως πιπί, δηλαδή ότι ο δράστης κάνει την ανάγκη του αλλά αυτό που βγαίνει είναι άσπρο και όχι κίτρινο όπως το κανονικό. Αυτό καταλαβαίνουν από την εκσπερμάτιση. Έτσι όταν δεν γνωρίζουν την σωστή λέξη χρησιμοποιούν μια που είναι παρόμοια στα μάτια τους.

δ) Τέλος, το προφυλακτικό το ονομάζουν ως μπαλόνη ή πλαστική σακούλα.

2.4.3 Συναισθήματα

Τα ευκολότερα συναισθήματα που μπορεί να περιγράψουν αγόρια 5 ετών σε γλωσσικά παιχνίδια είναι: ευτυχία κατά 87,5%, λύπη κατά 62,5% και πόνο ή χτύπημα

κατά 37,5%. Αυτό επιβεβαιώνει αυτό που αναφέραμε στην αρχή του κεφαλαίου ότι τα παιδιά μικρής ηλικίας μαθαίνουν να χρησιμοποιούν γενικούς όρους πριν από τους πιο συγκεκριμένους. Έτσι λέξεις όπως θυμός, φόβος, εξαναγκασμός ή συγκρουόμενα αισθήματα σπάνια θα αναφέρονται από παιδιά 5 ετών και κάτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Παιδιά με ειδικές ανάγκες.

3.1. Συνέντευξη παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Σε αυτή την τελευταία ενότητα του κεφαλαίου μας, θα ασχοληθούμε με την συνέντευξη κακοποιημένων παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Οι δυσκολίες στην περίπτωση παιδιών με ειδικές ανάγκες μπορούν να προκύψουν με ποικίλους τρόπους. Υπάρχουν παιδιά τα οποία έχουν νοσηλευτεί για μεγάλες περιόδους και τους έχουν γίνει πολλές ιατρικές εξετάσεις, όπως και παιδιά που έχουν κάποιον να τα φροντίζει, σε αυτές τις περιπτώσεις είναι δύσκολο να αποσαφηνίσουμε την έννοια του ανάρμοστου αγγίγματος. Ειδικά όταν κάποια παιδιά δεν έχουν τα γλωσσικά μέσα για να το πουν.

Οι Westcott και Cross (1996:84) τονίζουν πως παιδιά που δεν επικοινωνούν εύκολα με άλλους είναι τα ιδανικά θύματα για τους κακοποιούς, αφού θα αντιμετωπίσουν τεράστιες δυσκολίες στο να αποκαλύψουν το γεγονός. Επιπλέον μπορεί να μην έχουν το απαραίτητο για μια τέτοια αποκάλυψη λεξιλόγιο. Εξαιτίας όλων αυτών είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν όλες οι απαραίτητες εγκαταστάσεις και η εξάσκηση ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να καταγγέλλουν τα παιδιά την κακοποίηση. Αλλά και το δικαστικό σύστημα θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Γνωρίζουμε πλέον ότι τα περισσότερα παιδιά δεν δέχονται την κατάλληλη δικαστική και θεραπευτική φροντίδα που έχουν ανάγκη, πόσο μάλλον τα παιδιά με δυσκολίες επικοινωνίας και άλλες δυσλειτουργίες. Με άλλα λόγια αν οι ανάγκες των παιδιών που δεν παρουσιάζουν κάποια δυσλειτουργία δεν ικανοποιούνται, τότε είναι απίθανο να ικανοποιούνται των παιδιών που παρουσιάζουν κάποια δυσλειτουργία. Αυτό συμβαίνει επειδή υπάρχει μια τάση το κράτος να υποστηρίζει ότι τα υγιή παιδιά θα πρέπει να προηγούνται (Kennedy και Kelly, 1992).

Αποδεικτικά στοιχεία σπάνια χρησιμοποιούνται στο δικαστήριο όταν προέρχονται από παιδιά με ειδικές ανάγκες. Το δικαστικό σύστημα δεν επιτρέπει την είσοδο ομολογιών από κακοποιημένα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Θα πρέπει να γίνουν μεγάλα βήματα προόδου στο δικαστικό σύστημα ώστε να θεωρηθούν ως αξιόπιστοι

μάρτυρες στην δίκη. Το BBC, 1997 έκανε ένα ρεπορτάζ για μια γυναίκα με πολλαπλή σκλήρυνση που επικοινωνούσε μέσω πληκτρολογίου επικοινωνίας. Τα αποδεικτικά στοιχεία δεν λήφθηκαν υπόψη καθώς αμφισβητήθηκε η ικανότητά της να επικοινωνεί. Γιατί όπως αναφέραμε παραπάνω το κλειδί σε μια κατάθεση είναι η ικανότητα της επικοινωνίας, που συχνά περνάει μέσα από δοκιμασίες.

3.2 Οι ειδικοί

Όταν οι ειδικοί ρωτήθηκαν αν είχαν κάποια ειδική εκπαίδευση στο να παίρνουν συνέντευξη από παιδιά με ειδικές ανάγκες, η απάντηση ήταν πως δεν έλαβαν καμιά ξεχωριστή εκπαίδευση. Συγκεκριμένα ανέφεραν πως απλώς πήραν την συνέντευξη χωρίς να έχουν διδαχτεί το πώς. Πολλές ήταν οι φορές όπως π.χ. με παιδιά με προβλήματα ακοής (κουφά) που δεν ήξεραν πώς να διεξάγουν την συγκεκριμένη συνέντευξη.

3.3 Το MOGP για παιδιά με ειδικές ανάγκες

Ακόμα και το MOGP έχει περιορισμένες αναφορές για τις ανάγκες των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Οι ειδικοί έχουν εκφράσει τις ανησυχίες τους γι' αυτό. Όμως το MOGP συμβουλεύει ότι για να γίνει αποδεκτή μια τέτοια ομολογία πιο βασικό είναι το ίδιο το δικαστήριο να είναι διατεθειμένο να την ακούσει και να τη λάβει υπόψη και όχι τόσο η δομή της. Παραδείγματος χάρη, στην υπόθεση της γυναίκας με την πολλαπλή σκλήρυνση ο λόγος που αμφισβητήθηκε η ομολογία της ήταν γιατί στη χρήση του πληκτρολογίου επικοινωνίας έπαιξε ρόλο ο σύντροφος της γυναίκας και αυτό δεν έγινε δεκτό από το δικαστήριο.

Το Memorandum συστήνει για αυτές τις περιπτώσεις των παιδιών με προβλήματα ακοής ή ομιλίας άλλες στρατηγικές ανάκρισης, πέρα από την καθιερωμένη συνέντευξη με ερωτοαπαντήσεις. Η χρήση κούκλων και άλλων υποστηρικτικών βοηθημάτων θα πρέπει να έρθει σε εφαρμογή. Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις ένας ειδικός που θα γνωρίζει νοηματική ίσως είναι απαραίτητος ακόμα και για να συντάξει την συνέντευξη. Αποδοτική στρατηγική θεωρείται το να φτιαχτεί μια μακέτα με το σπίτι και μικρές φιγούρες ώστε το παιδί να κάνει την

αναπαράσταση των γεγονότων ή και η χρήση ζωγραφικής που είναι σε πολλές περιπτώσεις λεπτομερής.

Είναι η μόνη ουσιαστικά περίπτωση που το MOGP προτείνει τις κατευθυντήριες ερωτήσεις γιατί αλλιώς ένα μικρό παιδί με μαθησιακές δυσκολίες δεν είναι σε θέση να κατανοήσει την ακριβή φύση της ερώτησης. Και σε αυτές τις περιπτώσεις είναι πιθανό να το δεχτεί και το δικαστήριο ως αναγκαία τακτική.

3.4. Σχεδιασμός της συνέντευξης

Ο σχεδιασμός μιας συνέντευξης για παιδιά με ειδικές ανάγκες χρειάζεται έναν πιο προσεκτικό σχεδιασμό. Την συμβολή πολλές φορές και άλλων ειδικών που έχουν τις απαραίτητες γνώσεις, που να διευκολύνουν την διαδικασία και μπορούν να δώσουν περισσότερες πληροφορίες.

Θα πρέπει να λογαριάσουμε πως η ρουτίνα των παιδιών με ειδικές ανάγκες δεν είναι τόσο ελαστική όσο αυτή των υγιών παιδιών, λόγω ιατρικών ραντεβού ή φυσιοθεραπειών. Οπότε η εύρεση της κατάλληλης ώρας και τόπου της συνέντευξης θα πρέπει να αποφασιστεί με μεγάλη προσοχή. Το μέρος που θα λάβει χώρα η συνέντευξη πρέπει να συμμαρρίζεται τις ανάγκες των μικρών παιδιών γενικά όπως προαναφέρθηκε. Όμως στα παιδιά με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να ληφθούν και άλλα στοιχεία υπόψη. Σε πολλές περιπτώσεις η αίθουσα θα πρέπει να βρίσκεται απαραίτητως στο ισόγειο και όχι σε κάποιον όροφο, ειδικά στις περιπτώσεις παιδιών σε αναπηρικό καροτσάκι. Ακόμα και η διακόσμηση θα πρέπει να είναι προσεκτική, η επιλογή των επίπλων. Όταν χρειάζεται να βρίσκονται αρκετά άτομα στον δωμάτιο τα έπιπλα θα πρέπει να είναι έτσι τοποθετημένα ώστε να τα καταγράφει όλα η βιντεοκάμερα.

Μια καλή εικόνα του προσώπου του παιδιού ίσως διευκολύνει το ακροατήριο να καταλάβει τι λέει. Όταν όμως το παιδί επικοινωνεί με τεχνολογικά μέσα επικοινωνίας θα πρέπει να φαίνονται ξεκάθαρα στην βιντεοσκόπηση όταν τα χρησιμοποιεί, για να είναι ορατά τα σύμβολα, οι εικόνες ή οι λέξεις που σημαδεύει το παιδί. Σε περιπτώσεις που το παιδί διαβάζει τα χείλη του ειδικού, αυτά θα πρέπει να φωτίζονται πολύ καθαρά, για να μπορεί το παιδί να προβεί σε αυτήν την ενέργεια. Ακόμα και ακουστικά μπορεί να είναι απαραίτητα σε κάποιες περιπτώσεις για να

παρακαμφθούν οι άλλοι ήχοι που υπάρχουν στο φόντο και μπορεί να αποσπάσουν την προσοχή του παιδιού.

Το τελικό μέλημα που θα πρέπει να έχουμε είναι ποιος θα εισηγηθεί την συνέντευξη. Αυτό το αποφασίζουμε ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες του παιδιού. Ανάλογα ποιες είναι αυτές οι ανάγκες θα είναι προτιμότερο να ηγείται αυτός που ειδικεύεται σε τέτοιες περιπτώσεις για την ευημερία του παιδιού.

Η διαδικασία της συνέντευξης αυτής καθαυτής δεν διαφέρει πολύ από αυτή των υγιών παιδιών, το μόνο που διαφέρει είναι να λαμβάνονται υπόψη και να μην παραμελούνται οι ειδικές ανάγκες των παιδιών.

3.5. Δίγλωσσα παιδιά

Μια ξεχωριστή κατηγορία μπορεί να θεωρηθεί το να μιλάει το παιδί γλώσσα μειονοτήτων. Στην Αγγλία μια τέτοια γλώσσα θεωρείται οποιαδήποτε άλλη εκτός των αγγλικών. Σε αυτήν την περίπτωση εάν το παιδί δεν μιλάει αγγλικά σε ένα επιθυμητό επίπεδο, μπορούν να συμμετέχουν διερμηνείς ή ειδικοί επιστήμονες με γνώσεις της μητρικής γλώσσας των παιδιών, για να διευκολύνουν τη διαδικασία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Προετοιμασία για την δίκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η διαδικασία.

1.1 Προετοιμασία παιδιών για την δίκη.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να διευρύνουμε τις γνώσεις μας, για την προετοιμασία παιδιών, αλλά και των γονέων τους για το δικαστήριο. Είναι δεδομένο πλέον ότι τα παιδιά μπορούν να είναι αξιόπιστοι μάρτυρες, οπότε έχουν κάθε δικαίωμα να ακουστούν στο δικαστήριο με σεβασμό, αξιοπρέπεια και ευαισθησία. Για να γίνει αυτό θα πρέπει τα παιδιά να προετοιμαστούν κατάλληλα για την δίκη, αλλά και το δικαστήριο οφείλει να λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση, για να κυλήσει η δίκη πιο ομαλά και από τις δύο πλευρές παιδί-δικαστήριο.

Η ανάγκη για έναν ειδικευμένο επιστήμονα που θα αναλάβει την εκπαίδευση και προετοιμασία παιδιού και γονέων είναι καθοριστική. Στις περισσότερες περιπτώσεις το παιδί δεν λαμβάνει καμία γνώση για το τι θα συμβεί στο δικαστήριο, παρά μόνο την στιγμή πριν αρχίσει η δίκη. Είναι σύνηθες το παιδί να βλέπει το δικηγόρο του λίγο πριν την δίκη και να μην υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος για να δοθούν εξηγήσεις. Κάποιες φορές το ίδιο το σχολείο, κάποιος καθηγητής αναλαμβάνει τον ρόλο αυτό, εάν κάποιος άλλος δεν μπορεί. Ή ένας κοινωνικός λειτουργός στον διάδρομο του δικαστηρίου την ώρα που το παιδί περιμένει την σειρά του. Σε αυτόν τον λίγο χρόνο που διαρκεί η ετοιμασία είναι λογικό το παιδί να μην προλάβει να κατανοήσει την φύση του δικαστηρίου. Όμως είναι ζωτικής σημασίας το παιδί να μην δεχτεί άλλη μια εμπειρία που θα του δημιουργήσει και άλλα τραύματα, από τα ήδη υπάρχοντα.

Γι' αυτό η εκπαίδευση εστιάζει στους κανόνες που διέπουν το δικαστήριο, στους ανθρώπους και τον ρόλο τους και την διαδικασία διεξαγωγής μιας δίκης. Για ένα καλύτερο αποτέλεσμα ένα μοντέλο δικαστικής αίθουσας με όλο το δικαστικό προσωπικό χρησιμοποιείται σε ένα παιχνίδι ρόλων που διδάσκει στο παιδί την

διαδικασία. Το παιδί θα πρέπει να κατανοήσει το νομικό σύστημα, αλλά και το ρόλο που αναμένεται να παίζει το ίδιο σ' αυτό. Είναι σημαντικό για το παιδί να αποκτήσει άμυνες κατά το άγχος που προκαλεί η ανάκριση και να μάθει πως να ηρεμεί τον εαυτό του όταν κάτι το ταράζει.

Η συμπεριφορά των γονέων παίζει σημαντικό ρόλο. Η εχθρική στάση απέναντι στο δικαστήριο και η έλλειψη συνεργασίας από τους γονείς είναι πιθανό να οδηγήσουν το παιδί να υιοθετήσει παρόμοιες συμπεριφορές. Γι' αυτό είναι καταλυτικό να αναγνωριστούν τέτοιες συμπεριφορές από την αρχή της διαδικασίας για να υπάρξει χρόνος για να κατασταλούν. Οι γονείς με το να μην είναι οι ίδιοι μάρτυρες παραγκωνίζονται από το δικαστικό σύστημα, όπως επίσης και οι ανησυχίες και το άγχος για το παιδί τους. Αυτό θα πρέπει να αποφεύγεται για την καλή ευημερία του παιδιού που βασίζεται και υπακούει τους γονείς του.

Οι μεγάλες κοινωνίες έχουν < δικαστικά σχολεία > με εκπαιδευτικά προγράμματα, μαθήματα χειρισμού του άγχους και επισκέψεις σε δικαστήρια, για τα παιδιά και τους γονείς, ώστε να αποκτήσουν μια σαφή εικόνα του χώρου. Ο ειδικός δικαστικός εκπαιδευτής συνεργάζεται με το παιδί που είναι μάρτυρας, τους γονείς, αλλά και με το ίδιο το δικαστικό σύστημα, οπότε είναι ο συνδετικός κρίκος των δύο αυτών παρατάξεων που πρέπει να ισορροπήσει για υπάρξει ένα καλό αποτέλεσμα. Ο κατάλληλος για την θέση του δικαστικού εκπαιδευτή θα μπορούσε να είναι κάποιος δικηγόρος, ένας ειδικός στην επαφή με θύματα ή μάρτυρες, ακόμα και εθελοντές που ενδιαφέρονται για την ευημερία του παιδιού από χώρους, όπως είναι συνήγοροι των δικαιώματων του παιδιού. Και τέλος κοινωνικοί λειτουργοί, αξιωματούχοι επιβολής του νόμου ή ειδικοί ψυχικής υγείας.

1.2 Τι θα πρέπει να προσέξει ο δικαστικός εκπαιδευτής.

Υπάρχουν κάποια θέματα και προβλήματα που ο δικαστικός εκπαιδευτής υποχρεούται να επιλύσει. Αυτά είναι τα παρακάτω:

1. Να διδάξει τη γλώσσα και τους κανόνες του δικαστηρίου σε παιδί και γονείς. Ένας από τους βασικούς κανόνες που διέπει το δικαστήριο είναι να λέμε πάντα την αλήθεια και αυτή θα πρέπει να διασφαλίζεται σε όλες τις περιπτώσεις. Το να ζητήσει διακοπή ή διάλειμμα είναι επιτρεπτό. Όμως το

παιδί θα πρέπει να γνωρίζει από ποιόν μπορεί να το ζητήσει και κάτω από ποιές συνθήκες. Τέλος ότι απαιτείται μια κόσμια συμπεριφορά, η οποία αν δεν υφίσταται επιβάλλει κυρώσεις από το δικαστή.

2. Ο ειδικός οφείλει ανά πάσα στιγμή να παρουσιαστεί στο δικαστήριο για κατάθεση, η οποία θα αφορά στην ικανότητα του παιδιού να κατανοήσει την διαδικασία του δικαστηρίου καθώς και την ικανότητα του παιδιού να δώσει μια αξιόλογη ομολογία. Να ειδοποιήσει αν χρειάζεται να γίνει κάποια μετατροπή στα έπιπλα του δικαστηρίου, όπως πιο χαμηλό έδρανο ή καρέκλα. Να παρευρίσκεται στην δίκη, όταν η ανάκριση γίνεται μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης. Να ενημερώσει το δικαστήριο για την διάρκεια που μπορεί το παιδί να διατηρήσει την προσοχή και συγκέντρωση του στην ανάκριση. Ο ειδικός θα πρέπει να ενημερώσει τους δικηγόρους ή δικαστές για φυσικά ή συναισθηματικά θέματα που απαιτούν προσοχή και τον τρόπο να παρακαμφθούν.
3. Το παιδί θα πρέπει να μάθει να αντιμετωπίζει τους φόβους και ανησυχίες που έχει για την δίκη. Ο μεγαλύτερος φόβος και ανησυχία είναι ότι θα δει τον κατηγορούμενο και θα βρεθούν στο ίδιο χώρο. Ο φόβος προκαλείται από τον ίδιο τον κατηγορούμενο που μπορεί να έχει τρομοκρατήσει το παιδί σε προηγούμενη συνάντηση τους. Αυτός ο φόβος μπορεί να προκαλέσει ανικανότητα του παιδιού να απαντήσει στις ερωτήσεις που του γίνονται. Ο φόβος αυτός συνδέεται με σκέψεις, όπως τι θα γίνει αν ο κατηγορούμενος θυμώσει και αρχίσει να φωνάζει στο παιδί. Για να απαντήσει ο ειδικός σε αυτήν την ερώτηση θα πρέπει να γνωρίζει τις αντιδράσεις του συγκεκριμένου δικαστή. Οι αντιδράσεις των δικαστών διαφέρουν ανάλογα με την μοναδικότητά τους. Άλλοι το επιτρέπουν αν θεωρήσουν πως ο εναγόμενος είναι αθώος ως άμυνα, άλλοι το κατακρίνουν ως ανάρμοστη συμπεριφορά μέσα στο χώρο του δικαστηρίου. Μπορεί τα παιδιά να καταλαβαίνουν σε κάποιες περιπτώσεις ότι λόγω του νεαρού της ηλικίας τους ίσως δεν γίνουν πιστευτά τα λεγόμενά τους και ίσως νιώσουν να απειλούνται από δύσκολες ερωτήσεις. Είναι δύσκολο για ένα παιδί να καταλάβει γιατί χρειάζεται επανεξέταση και υπάρχουν τόσες αντιρρήσεις για την αληθινή ιστορία που αφηγείται. Είναι πέρα από τις γνωστικές του διεργασίες η ύπαρξη πολλών εξηγήσεων για το ίδιο συμβάν από διαφορετική οπτική γωνία, όπως είναι αυτή του κατηγορούμενου με αυτή του θύματος. Μία άλλη παράμετρος είναι πως τα

παιδιά αντιλαμβάνονται ως προσωπική την αυστηρή αντιμετώπισή τους από τον συνήγορο υπεράσπισης του εναγόμενου.

4. Η εμπλοκή των γονέων είναι αναπόφευκτη, αλλά πολλοί είναι αυτοί που τους αγνοούν και τους παραγκωνίζουν. Αμελούν το γεγονός ότι οι γονείς είναι αυτοί που μπορούν να βοηθήσουν το παιδί τους να ξεπεράσει αυτό που έγινε. Ο ειδικός μπορεί να τους βοηθήσει με τις ανησυχίες τους, για να βοηθήσουν με τη σειρά τους το παιδί, αλλά και την υπόθεση, έτσι θα κερδίσει την εμπιστοσύνη, τον σεβασμό και την συνεργατικότητα τους. Οι γονείς αναρωτιούνται για πολλά, όπως πως συνέβει αυτό στο παιδί τους, είναι λογικό έπακολουθο να έχουν εκρήξεις θυμού, όλα αυτά θα μπορούσαν να δημιουργήσουν προβλήματα στον ειδικό, αλλά και στο παιδί, γι' αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστούν. Οι γονείς ανησυχούν πολύ για την ψυχολογία του παιδιού τους, όπως οι άλλοι φορείς αναρωτιούνται και οι ίδιοι αν μπορεί να φέρει εις πέρας την ομολογία ή φοβάται όταν δει τον κατηγορούμενο και δεν τα καταφέρει.

Τέλος, ένα πρόβλημα με όλες τις υποθέσεις που φτάνουν στο δικαστήριο είναι ο χρόνος. Ο συνήγορος του κατηγορουμένου προσπαθεί να κερδίσει χρόνο, να καθυστερήσει την δίκη για να επωφεληθεί από την αδυναμία της μνήμης του παιδιού. Οι γονείς ανησυχούν πως όλος ο χρόνος και η ανησυχία του παιδιού τους δεν θα επωφελήσουν για ένα αίσιο τέλος, αλλά θα καταφέρουν στο παιδί χρόνια τραύματα. Γι' αυτό και ο ειδικός είναι διαθέσιμος ανά πάσα στιγμή, όποτε οι γονείς ή το παιδί έχουν κάποια απορία ή χρειάζονται βοήθεια ή συμπαράσταση.

1.3 Η σημασία της ομολογίας

Όταν ένα παιδί βιώσει ή γίνει μάρτυρας κάποιας εγκληματικής πράξης το λέει αμέσως στους γονείς του. Κάποια παιδιά όμως όχι, προτιμούν να το πουν σε κάποιον άλλον και όχι τους γονείς τους. Οι γονείς μπορεί να νιώσουν πληγωμένοι που το παιδί δεν εμπιστεύτηκε πρώτα τους ίδιους, μπορεί όμως να νιώσουν και θυμό ή προδοσία. Σε κάποιες περιπτώσεις σοκάρονται, νιώθουν απογοήτευση, σε κάποιες άλλες περιπτώσεις ακόμα και δυσπιστία.

Όταν ένα παιδί καλείται να αποκαλύψει μια βίαιη πράξη είτε με το ίδιο θύμα είτε με κάποιον άλλον έρχεται αντιμέτωπος με αρκετές αντιστάσεις. Είναι ο φόβος που υπερτερεί όλων.

- Φόβος μην πληγώσει τους γονείς του, ή μόνο τον ένα γονέα, εάν ο άλλος είναι ο δράστης.
- Φόβος μήπως ο ίδιος ο κατηγορούμενος ή η οικογένεια του προσπαθήσουν να βλάψουν τον ίδιο και την δική του οικογένεια.
- Φόβο για καταμερισμό ευθυνών και στο παιδί.
- Φόβο πως θα χάσει την αγάπη και φροντίδα όσων νοιάζεται.
- Φόβο ότι το ίδιο το παιδί έκανε κάτι κακό.
- Φόβο για το γεγονός, που του προκαλεί ντροπή ή ενοχές.
- Φόβο ότι δεν θα το πιστέψουν ή ακούσουν.

Το σημαντικό σε αυτήν την περίπτωση όμως δεν είναι σε ποιόν το είπε πρώτα το παιδί, αλλά ότι τόλμησε και το είπε τελικά σε κάποιον. Το μοναδικό μέλημα των γονέων θα πρέπει να είναι η κατανόηση και υποστήριξη του παιδιού τους και τίποτα άλλο.

1.4 Όταν ο δράστης είναι γνωστός

Στα περιστατικά όπου ο δράστης είναι άγνωστος η οικογένεια είναι υποστηρικτική. Όταν όμως ο δράστης είναι γνωστός, δηλαδή συγγενής εξ` αίματος ή φίλος της οικογενείας τότε η κατάσταση περιπλέκεται. Σχέσεις μέσα στην οικογένεια γίνονται απόμακρες, ακόμα και εχθρικές. Ένα τέτοιο περιβάλλον σίγουρα δεν είναι ευχάριστο για κανέναν. Πόσο μάλλον για ένα παιδί που δεν κατανοεί πως άτομα που νοιάζονταν για το ίδιο τώρα είναι απόμακρα και θλιμμένα.

Τα συμπτώματα των παιδιών που δεν λαμβάνουν υποστήριξη από το περιβάλλον τους, είναι κατάθλιψη, απόσυρση, αυτοκτονικές τάσεις, να το σκάνε από το σπίτι τους, αλλά και διαταραχές της διατροφής και του ύπνου. Το παιδί που νιώθει απόρριψη από τους γονείς του, δεν είναι καλός μάρτυρας και συχνά δεν φτάνει σε ομολογία, γιατί πιστεύει πως αυτό ευθύνεται για το εχθρικό κλίμα μέσα στην οικογένεια. Η συναναστροφή με άτομα αρνητικά φορτισμένα θα πρέπει να

αποφευχθεί. Τα μέλη της οικογένειας δεν θα πρέπει να υποστηρίξουν κάποιο συγκεκριμένο στρατόπαιδο μέχρι να διαλευκανθεί η υπόθεση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ασφάλεια των μαρτύρων.

2.1 Πότε και σε ποιόν αποκαλύπτουμε πληροφορίες απο τις συνεδρίες με τον μάρτυρα,

Ο ειδικός δικαστικός εκπαιδευτής λαμβάνει πολλές πληροφορίες καθημερινά από το παιδί μάρτυρα για την υπόθεση. Ο χειρισμός αυτών των πληροφοριών χρήζει μεγάλης προσοχής. Καμία πληροφορία δεν πρέπει να παραπέσει, δηλαδή να μην της δωθεί η απαιτούμενη προσοχή. Διότι μπορεί να είναι σημαντική και διαφωτιστική για την υπόθεση. Στις περιπτώσεις που ο ειδικός καλείται να καταθέσει και ο ίδιος στο δικαστήριο, ένα άλλο άτομο που πρέπει να ενημερωθεί είναι ο αντικαταστάτης του στην επιμέλεια και φροντίδα του παιδιού. Η αντικατάσταση γίνεται και με τους τρεις παρόν το παιδί, τον ειδικό και τον αντικαταστάτη του, ώστε να μην δημιουργηθούν εντάσεις και να γίνει ομαλά η μεταβίβαση των πληροφοριών. Το παιδί νιώθει ανακουφισμένο όταν δεν είναι το μόνο που πρέπει να παραβρεθεί στο δικαστήριο ως μάρτυρας, αλλά θα βρεθεί ως μάρτυρας κάποιος που γνωρίζει και εμπιστεύεται. Σε όλες τις περιπτώσεις ο δικηγόρος του παιδιού οφείλει να ενημερώνεται άμεσα για τις νέες πληροφορίες ή οποιαδήποτε αλλαγή στην κατάθεση του παιδιού για να προετοιμάσει με ακρίβεια την υπερασπιστική γραμμή.

2.2 Η ασφάλεια καθ' όλη την διάρκεια.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες που αφορούν την ασφάλεια του παιδιού, η πρώτη είναι η ασφάλεια εκτός δικαστηρίου, ενώ η δεύτερη για την ασφάλεια εντός δικαστηρίου

2.2.1 Η ασφάλεια εκτός δικαστηρίου.

Είναι συχνό φαινόμενο ο κατηγορούμενος μέχρι την τελική εκδίκαση της υπόθεσης να αφήνεται ελεύθερος με αναστολή. Αυτό είναι ένας παράγοντας φόβου

για το θύμα ή μάρτυρα και την οικογένεια του. Συγκεκριμένα φόβος για απειλές και επιθέσεις κατά της οικογένειας εφόσον κυκλοφορεί ελεύθερος. Αν ο κατηγορούμενος είναι όντως επιθετικός θα το μάθουμε από το ποινικό μητρώο του για το αν υπήρξαν πράξεις βίας στο παρελθόν. Σίγουρα στο ποινικό μητρώο του κατηγορουμένου θα υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, όπως αν ο δράστης έχει αντισταθεί κατά της αρχής ή έχει φερθεί βίαια σε άλλα θύματα του προγενέστερα. Ένας δράστης που έχει κατηγορηθεί στο παρελθόν για παρενόχληση ή παρακολούθηση των θυμάτων του είναι πιθανό να το κάνει και σε αυτήν την υπόθεση. Επίσης, αν ο κατηγορούμενος έχει παραβιάσει δικαστικές εντολές, στην διάρκεια κάποιας άλλης δίκης, θα το ξανακάνει. Αλλά αυτό που φοβίζει περισσότερο είναι όταν ο δράστης είναι μέλος κάποιας συμμορίας-οργάνωσης ή όταν υπάρχει σκηνικό βίας στην οικογένεια.

Οι εντολές του δικαστηρίου είναι: καμία επικοινωνία θύτη-θύματος ή μάρτυρα μέχρι να εκδικαστεί η υπόθεση. Αυτή είναι η εντολή που παραβιάζεται πιο συχνά. Γι' αυτό ο μάρτυρας απαιτείται να έχει τα αποδεικτικά στοιχεία των περιοριστικών μέτρων πάντα μαζί του, ώστε αν χρειαστεί να επέμβουν οι αρχές να μπορεί να αποδείξει ότι υπάρχει όντως εισαγγελική εντολή και ο δράστης να απομακρυνθεί άμεσα. Εάν οι αρχές δεν δούν την εντολή δεν έχουν καμιά δικαιοδοσία να επέμβουν. Αν όμως υπάρχει στα χέρια του μάρτυρα-θύματος μια επικυρωμένη φωτοτυπία της εντολής τα οφέλη είναι ακόμη περισσότερα, διότι εάν υπάρξει παραβίαση των μέτρων θα υπάρχουν αξιόπιστοι μάρτυρες, δηλαδή οι αρχές και αυτό θα μπορέσει να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο.

Η επικοινωνία ανάμεσα στον δράστη και το θύμα ή μάρτυρα και της οικογένειας του γίνεται για να εκφοβίσει τους μάρτυρες, απειλώντας τους και παρενοχλώντας τους. Ο πιο συχνός τρόπος παρενόχλησης και εκφοβισμού είναι μέσω τηλεφώνου. Η μαγνητοφώνηση εάν δεν εγκριθεί από το δικαστήριο δεν θεωρείται αποδεικτικό στοιχείο. Έτσι ο μάρτυρας και η οικογένεια του επιβάλλεται να κρατάνε αρχείο με τις ώρες και μέρες των κλίσεων, έτσι ώστε στο δικαστήριο να μπορέσουν να επισύρουν κατηγορίες για το αδίκημα έχοντας ως αποδεικτικά στοιχεία και τα αρχεία της τηλεφωνικής εταρίας.

Άλλη μορφή απειλής είναι τα σημειώματα, τα νεκρά ζώα ή τα μαχαίρια στο σπίτι, γραφείο ή αυτοκίνητο του μάρτυρα ή της οικογένειας του. Σε αυτήν την περίπτωση οφείλουμε να καλέσουμε άμεσα τις αρχές να μην αγγίξουμε το αντικείμενο και να βγάλουμε φωτογραφίες ως αποδεικτικά στοιχεία, αν και δεν ευσταθούν διότι σπάνιες είναι οι περιπτώσεις να βρεθούν δακτυλικά αποτυπώματα ή

άλλες αποδείξεις για το ποιος είναι ο δράστης. Πολλοί δράστες θεωρούν πως αν στείλουν κάποιο τρίτο πρόσωπο να απειλήσει εκ μέρος τους οι ίδιοι δεν κινδυνεύουν. Σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να καλέσουμε αμέσως τις αρχές, ώστε να ταυτοποιηθεί το τρίτο άτομο

2.2.2. Η ασφάλεια εντός δικαστηρίου.

Στην αίθουσα όπου εκδικάζονται οι υποθέσεις ο κατηγορούμενος ίσως να κάθεται ακριβώς απέναντι από το παιδί, σε αυτήν την περίπτωση ο δράστης έχει την δυνατότητα να τρομοκρατήσει ή να απειλήσει το παιδί με μη λεκτικούς τρόπους. Ένα αντικείμενο που θα τοποθετήσει ο δράστης στο έδρανο, ένας βήχας, μια συγκεκριμένη κίνηση του σώματος, ένα συγκεκριμένο ρούχο μπορούν να αποβούν μοιραία για την ομολογία. Το παιδί από τον φόβο του σταματάει να καταθέτει, άσχημες μηνήμες ανασύρονται και ο φόβος ότι θα τις ξαναβιώσει είναι αρκετός.

Όμως ακόμα και ο δράστης να μην προβεί σε τέτοιες ενέργειες, ενδέχεται άτομα από το ακροατήριο, φίλοι του δράστη να το κάνουν.

“Σε μια δίκη τα παιδιά θύματα δήλωσαν πως ο λόγος που φοβόταν να καταθέσουν ήταν οι φίλοι του δράστη και ότι θα μπορούσαν να τους βλάψουν. Μια μέρα της δίκης ο ειδικός παρατηρούσε το ακροατήριο, είχε ωστόσο ενημερώσει και τους δικαστές για τα γεγονότα. Είδε ξαφνικά κάποιον να κάνει στο παιδί που ήταν στο βήμα για την κατάθεση του μια χειρονομία, ότι θα τον αποκεφάλιζε. Οδικαστής που παρατήρησε και εκείνος την κίνηση απομάκρυνε το άτομο από την αίθουσα και η δίκη συνεχίστηκε.”

Δυστυχώς όμως στα δικαστήρια η προσοχή εστιάζεται στο παιδί και κανείς δεν προσέχει το ακροατήριο. Οπότε αν τα ίδια τα παιδιά δεν έλεγαν για τους φίλους αυτό που συνέβει θα περνούσε απαρατήρητο και θα ήταν υπέρ του δράστη. Για να διασφαλιστεί η ασφάλεια του παιδιού, όσο αυτό είναι δυνατόν θα πρέπει να υπάρχει ενημέρωση σε θέματα όπως:

- α) Το παιδί να μάθει να καλεί την άμεσο δράση, καθώς και άλλα σημαντικά τηλέφωνα.
- β) Να γνωστοποιήσει σε φίλους, γείτονες, άτομα της εμπιστοσύνης του τα γεγονότα, ώστε να βοηθήσουν αν χρειαστεί.

γ) Να υπάρχει έτοιμος ένας σάκος με αντικείμενα πρώτης ανάγκης στην περίπτωση που χρειαστεί άμεση μετακόμιση.

Τέλος θα βοηθούσε ο μάρτυρας να μην παρκάρει έξω από το σπίτι, αλλά σε ασφαλή απόσταση από αυτό και με ασφαλή διαδρομή ως εκεί. Ένας μεγάλος σκύλος θα βοηθούσε ώστε ο δράστης να μην επιχειρήσει να πλησιάσει στο σπίτι. Ο σκύλος θα πρέπει να είναι άγνωστος προς τον δράστη για να επιφέρει αποτελέσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η Πρώτη συνάντηση.

3.1 Η επαφή με τους γονείς.

Η πρώτη επαφή με τους γονείς γίνεται μέσω τηλεφώνου. Ο ειδικός παίρνει τηλέφωνο τους γονείς για να κανονίσουν μια συνάντηση. Στην πρώτη λοιπόν αυτή επαφή ο ειδικός θα πρέπει να συστηθεί, να εξηγήσει ποιός είναι και ποιά είναι η δουλειά του στους γονείς καθώς και με ποιόν τρόπο θα βοηθήσει τους ίδιους και το παιδί τους. Θα πρέπει να αποφύγει να διακόπτει τους γονείς, γιατί μπορεί να νιώσουν ασήμαντοι και η πρώτη επαφή είναι κρίσιμη, αν νιώσουν έτσι δεν θα είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν. Στη συνέχεια θα πρέπει να αφήσει μια συγκεκριμένη ώρα που θα μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί του.

Όταν πρέπει να αφήσουμε ένα μήνυμα στον τηλεφωνητή οι συστάσεις γίνονται με τον ίδιο τρόπο, όπως παραπάνω ενημερώντας τους γονείς ότι θα πρέπει να επικοινωνήσουν άμεσα μαζί μας. Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει τηλέφωνο. Τότε στέλνουμε ένα γράμμα όπου συστηνόμαστε και ενημερώνουμε ότι είναι σημαντικό να επικοινωνήσουν οι γονείς μαζί μας είτε μέσω γράμματος, τηλεφώνου ή αυτοπροσώπως δίνοντας αρκετές μέρες και ώρες που θα είναι διαθέσιμες για επικοινωνία.

Οι περισσότεροι γονείς επικοινωνούν άμεσα μέσα στις επόμενες δύο μέρες. Υπάρχουν ωστόσο κάποιοι γονείς που ανησυχούν αν κάτι τέτοιο είναι καλό για τα παιδιά τους οπότε απαντούν αργότερα και όταν τελικά εμφανιστούν θα είναι ιδιαίτερα αγχωμένοι.

Όταν τελειώσει η πρώτη συνάντηση πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι ο γονέας μπορεί τηλεφωνεί για όποια απορία έχει. Έτσι φροντίζουμε να είναι ενήμερος για τις ώρες γραφείου, όπως και άλλους αριθμούς που μπορούν να καλούν όταν είναι επείγον.

Ο χρόνος που απαιτείται για την προετοιμασία ενός παιδιού εξαρτάται από το ίδιο, άλλα παιδιά είναι έτοιμα σε μικρό χρονικό διάστημα και άλλα απαιτούν περισσότερο χρόνο. Ένα ραντεβούμε το παιδί μπορεί να δια φωτήσει το ερώτημα αυτό, ώστε ο γονέας να γνωρίζει πόσο θα διαρκέσει η εκπαίδευση. Σε αυτήν την επαφή με

το παιδί θα μπορέσουμε να δούμε και κάποια ξεχωριστά χαρακτηριστικά, όπως το πόσο μικρό είναι σε ηλικία, αν είναι ψυχολογικά τραυματισμένο από το συμβάν ή αν υπάρχουν άλλες ειδικές ανάγκες που χρειάζεται να ληφθούν υπόψη.

Στην πρώτη συνάντηση είναι εύλογο να γνωριστεί η οικογένεια με το δικηγόρο για να γίνουν οι συστάσεις. Μερικά παιδιά μπορούν να δουλεύουν άνετα και με τους δύο, ειδικό και δικηγόρο. Κάποια άλλα και ειδικά τα μικρότερα κουράζονται γρήγορα. Πολλά παιδιά μπορούν να ανταπεξέλθουν αν υπάρχουν συχνά διαλείμματα ή παιχνίδι για 5-10 λεπτά ανάμεσα στην εκπαίδευση. Παιδιά μέχρι τριών ετών ολοκληρώνουν μια ώρα συνεδρίας με άνεση.

Την πρώτη φορά της συνάντησης με τους γονείς και τα παιδιά είναι καλό να είναι θετική η προσέγγιση. Μια χειραψία και να συστηθεί ο ειδικός ως φίλος και δικαστικός δάσκαλος, θα βοηθήσει το χτίσιμο μιας σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί που γνωρίζει ότι ο φίλος είναι κάτι καλό και ο δάσκαλος κάποιος στον οποίο απευθυνόμαστε όταν δεν ξέρουμε κάτι, για βοήθεια.

3.2 Η επαφή με το παιδί.

Βοηθάει πολύ αν στην πρώτη συζήτηση με την οικογένεια και ενώ μιλάμε με τους γονείς κρατάμε μια κούκλα στο χέρι, για να του φτιάξουμε τη διάθεση. Μιλάμε με το παιδί με το να κατέβουμε στο ύψος των ματιών του, ώστε να μας βλέπει καθαρά, στη συνέχεια το συστήνουμε με την κούκλα και συστηνόμαστε με το μικρό όνομα μας ως δικαστικός φίλος και δάσκαλος.

Όταν έρθει η ώρα για να περάσει το παιδί στο δωμάτιο όπου θα γίνεται η εκπαίδευση δεν πρέπει να ρωτήσουμε το παιδί αν θα ήθελε να περάσει στο δωμάτιο, αλλά να ζητήσουμε από το παιδί και τους γονείς του να μας ακολουθήσει στο δωμάτιο. Αν διαπιστώσουμε ότι το παιδί δεν είναι έτοιμο ή δεν θέλει να έρθει μαζί μας και οι γονείς δεν μπορούν να το πείσουν το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να κανονίσουμε ένα άλλο ραντεβού και σε καμία περίπτωση να μην το πιέσουμε ή το αναγκάσουμε με το ζόρι. Την επόμενη φορά μπορούμε να ξαναπροσπαθήσουμε, ένα παιδί δύσκολα θα επιμείνει να αρνείται να πάει σε ένα δωμάτιο για παιδιά.

3.2.1 Σωματική επαφή.

Στα παιδιά μάρτυρες θα πρέπει να φερόμαστε με σεβασμό και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να ερχόμαστε σε σωματική επαφή μαζί τους. Πολλοί το ξεχνάνε δημιουργώντας έτσι προβλήματα στην μετέπειτα σχέση με το παιδί και το χτίσιμο μιας σχέσης εμπιστοσύνης. Υπάρχουν περιπτώσεις που πάνω στην βιασύνη οδεύουμε γρήγορα προς το παιδί και το τρομάζουμε με το μέγεθος μας. Άλλες πάλι μπορεί να αγγίζουμε το παιδί σε κάποιο σημείο ή με τέτοιο τρόπο που θα του φέρει δυσάρεστες αναμνήσεις, μπορεί να μοιάζει με κάποιο άγγιγμα που είχε χρησιμοποιήσει ο δράστης πριν ή κατά την διάρκεια της κακοποίησης, κάτι τέτοιο δεν πρέπει να συμβεί.

Όταν έρχεται η ώρα να χωριστεί το παιδί από τους γονείς πολλοί ειδικοί αντιμετωπίζουν προβλήματα, μικρά παιδιά δεν θέλουν να χωριστούν από τους γονείς, επειδή φοβούνται. Μπορούμε να κανονίσουμε πολλές συναντήσεις με τους γονείς μαζί, έως ότου το παιδί νιώσει ασφαλές, εάν δεν συμβεί όμως αυτό, τότε η εκπαίδευση θα γίνει με τους γονείς παρόν. Ποτέ δεν πρέπει να αναγκάσουμε το παιδί να αποχωριστεί από τους γονείς του, αν δεν θέλει και ποτέ να μην τους διώξουμε, γιατί το μόνο που θα καταφέρουμε είναι να δημιουργήσουμε άγχος, πανικό και δυσπιστία.

3.2.2. Αποβολή άγχους.

Οι μάρτυρες είναι αγχωμένοι όταν βρίσκονται στο εδώλιο και καταθέτουν. Στα παιδιά μπορούμε να δώσουμε ένα μικρό αντικείμενο, όπως ένα κέρμα, μια πέτρα, ώστε να απασχολούν τα χέρια τους. Κάποια δικαστήρια επιτρέπουν στα παιδιά να κρατάνε το αγαπημένο τους χνουδοτό κουκλάκι ενώ καταθέτουν, επειδή οι άνθρωποι συνήθως παραπονιούνται ότι δεν ξέρουν τι να κάνουν με τα χέρια τους. Κάποιο αντικείμενο μπορεί να τους βοηθήσει ακόμη και να αποβάλουν το άγχος τους.

3.2.3 Η αίθουσα του δικαστηρίου.

Εφόσον κάνουμε τις συνεδρίες και μάθουμε στο παιδί την διαδικασία που ακολουθείται κατά την κατάθεση, όπως προαναφέραμε σε προηγούμενα κεφάλαια:

- να λέει πάντοτε αλήθεια
- να μην μαντεύει ερωτήσεις
- όταν δεν καταλαβαίνει κάτι να ρωτάει
- αν κάνει κάποιο λάθος να το λέει και να το διορθώνει λέγοντας το σωστό
- να ζητάει διάλειμμα όταν αυτό απαιτείται.

Έρχεται η στιγμή να δείξουμε ένα μοντέλο με την αίθουσα του δικαστηρίου, για να πάρει το παιδί μια πρώτη ιδέα. Βάση θα πρέπει να δώσουμε στην αμφίεση του δικαστή, στην ρόμπα του, ώστε να μπορεί να τον αναγνωρίσει το παιδί μέσα στην αίθουσα.

Μετά την περιγραφή του χώρου όπου το παιδί έχει λάβει τις βασικές πληροφορίες, έρχεται η ώρα να μπει σε μια πραγματική αίθουσα δικαστηρίου και αν είναι δυνατός σε αυτόν που θα εκδικαστεί η δική του υπόθεση. Καλύτερα θα ήταν η αίθουσα να είναι άδεια, ώστε το παιδί να μπορεί να την περιεργαστεί με άνεση. Να καθήσει στα καθίσματα, να δει που θα κάθεται ο δικαστής και ότι εμφανίστηκε στην μικρογραφία του δικαστηρίου. Εάν υπάρχει κάποιος από το προσωπικό του δικαστηρίου καλό θα ήταν να το συστήσουμε στο παιδί.

Σε περίπτωση που συναντήσουμε τον δικαστή και ειδικά αυτόν που εκδικάζει την συγκεκριμένη υπόθεση θα πρέπει να εξηγήσουμε στο παιδί ότι οι κανόνες δεν επιτρέπουν να μιλήσουμε μαζί του, αλλά να δούμε πως είναι. Αλλά ακόμη και να επιτρέψει μια γνωριμία, ώστε το παιδί να νιώσει πιο άνετα δεν πρέπει να γίνει καμία αναφορά στην υπόθεση. Θα πρέπει να δείξουμε στο παιδί όλες τις εξόδους, ειδικά αυτή που βρίσκεται κοντά στο εδώλιο, για να νιώσει πιο ασφαλής.

Όταν το παιδί κάτσει στο εδώλιο θα πρέπει να του δείξουμε τρόπους, ώστε να μην κοιτάει τους ανθρώπους που βρίσκονται γύρο τους. Είναι πολύ αγχωτικό και μπορεί να προκαλέσει προβλήματα κατά την διεξαγωγή της ανάκρισης. Πρέπει να του δείξουμε μέρη που μπορεί να κοιτάζει για να αποφεύγει τα επίμονα βλέματα που είναι στραμμένα πάνω του.

3.2.4. Επιβράβευση.

Όταν ένα παιδί κάνει προόδους με την προετοιμασία του είναι ωφέλιμο για την ενθάρρυνση του παιδιού να το επιβραβεύσουμε. Ακόμα και λάθος να κάνει, όμως

το παιδί δεν θα πρέπει να το αποθαρρύνουμε, αλλά να το υποστηρίζουμε για την προσπάθεια που κατέβαλε στο να τα καταφέρει. Η κατάθεση του παιδιού όσο καλή και να είναι δεν μπορεί να προβλέψει την έκβαση της υπόθεσης. Δεν θα πρέπει λοιπόν να περιμένουμε το αποτέλεσμα, για να πούμε στο παιδί πόσο περήφανοι του είμαστε για την πρόοδο του και την προσπάθεια.

Η επιβράβευση μπορεί να γίνει με μια αγκαλιά, με θετικά λόγια, με γλυκίσματα την ώρα που περιμένει ή με μπαλόνια και αυτοκόλλητα. Τέλος με ευχαριστήρια γράμματα σε μια γλώσσα ανάλογη με την ηλικία του παιδιού που θα πρέπει να είναι χειρόγραφα και όχι φωτοτυπημένα.

Το γράμμα θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- α) Να τονίσουμε ότι είμαστε περήφανοι για την προσπάθεια που έκανε να μιλήσει στο δικαστήριο.
- β) Ότι το ευχαριστούμε που έδωσε το καλύτερο δυνατό που μπόρεσε.
- γ) Να αναφέρουμε κάτι προσωπικό για το ίδιο το παιδί (για παράδειγμα, το ζώο του).
- δ) Τέλος, χαρήκαμε που το γνωρίσαμε και ευχόμαστε να είναι καλά στο μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Επιστημονικοί κλάδοι.

4.1.Ο θεραπευτής ψυχικής υγείας.

Στις παρακάτω περιπτώσεις θα πρέπει ο ειδικός να ζητήσει την βοήθεια από θεραπευτή:

- Παιδιά που λένε πως φοβούνται να δουν το δράστη.
- Παιδιά που μαζεύονται στην εμβρυική στάση, ξεσπάνε σε κλάματα, κάνουν εμετό και έχουν συμπεριφορές που εμποδίζουν την επικοινωνία.
- Παιδιά που δεν έχουν προβλήματα στην επικοινωνία, αλλά όταν έρθει η ώρα να συζητήσουν το συμβάν της κακοποίησης παγώνουν.
- Παιδιά που είδαν μια βίαιη πράξη και φοβούνται για την ασφάλεια τους.
- Παιδιά που δεχτηκαν απειλές.
- Σε υποθέσεις όπου ο δράστης είναι φίλος της οικογένειας και αγαπητό πρόσωπο όπου το παιδί δεν δέχεται υποστήριξη από την οικογένεια.
- Παιδιά που επηρεάζονται από τον δράστη.
- Παιδιά που κλείνονται στον εαυτό τους (απομακρύνονται).
- Τέλος, όταν οι γονείς λένε πως έχουν μεγάλες ανησυχίες για το αν το παιδί τελικά καταφέρει να καταθέσει.

Ένας θεραπευτής ψυχικής υγείας μπορεί να βοηθήσει τα θύματα, αλλά και την οικογένεια να αποβάλλουν οτιδήποτε αρνητικό και στρεσογόνο παράγοντα. Μπορεί να ξεδιαλύνει τα γεγονότα, ώστε να μην προκαλούν άγχος, μπέρδεμα και θα μπορούσαν να μπλοκάρουν τις αναμνήσεις του παιδιού. Η διάρκεια της θεραπείας και της εκπαίδευσης μπορεί να κρατήσει από μέρες, εβδομάδες μέχρι και μήνες, ώστε ο μάρτυρας να είναι έτοιμος να καταθέσει. Είναι σημαντικό ο θεραπευτής να συνεργάζεται καθημερινά με το δικηγόρο και τον ειδικό εκπαιδευτή, για να καταφέρουν μαζί να ετοιμάσουν το παιδί όσο το δυνατόν καλύτερα. Ο θεραπευτής

οφείλει να κρατάει σημειώσεις σε μια κατανοήτη για το κοινό γλώσσα, για την περίπτωση που χρειάζονται στο δικαστήριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τραύμα κούκλες.

5.1. Κούκλες αναπαράστασης και ο ρόλος τους.

Η κούκλα αναπαράστασης που ονομάζεται τραυματική κούκλα χρησιμοποιείται για να ελαττώσει την ένταση της δραματικής εμπειρίας. Η κούκλα αναπαράστασης φτιάχνεται για να αναπαραστήσει κάποιον που συμπαθούμε, ενώ η τραυματική κούκλα για κάποιον που μας κάνει να αισθανόμαστε φόβο χρησιμοποιείται. Έτσι, ώστε ο δράστης να μην αποτελεί πλέον αποθαρρυντική εικόνα για το παιδί. Πρίν χρησιμοποιήσουμε την τεχνική με τραυματισμένα παιδιά θα πρέπει να συζητήσουμε το θέμα με τον ειδικό ψυχικής υγείας και τον δικηγόρο της υπόθεσης. Τα υλικά που χρειαζόμαστε για την κατασκευή μιας κούκλας είναι:

- α) Αν ο δράστης είναι γνωστός δύο φωτογραφίες του προσώπου του με επτά αντίγραφα της καθεμιάς ή δεκατέσσερα αντίγραφα της μίας φωτογραφίας.
- β) Να φτιαχτούν από χαρτόνι ή ξύλο ανθρωπόμορφες κούκλες. Επτά για την ακρίβεια, οι οποίες θα μπορούν να δουλευτούν και από τις δύο πλευρές.
- γ) Δύο οχτώ επί δέκα μεγενθυμένες φωτογραφίες που θα χρησιμοποιηθούν για να φτιάξουμε το πρόσωπο της κούκλας.
- δ) Χρωματιστές μπογιές (χρειάζονται μόνο αν ο δράστης είναι πρόσφατα γνωστοποιημένος).
- ε) Άδειο κουτί παπουτσιών.
- στ) Ταινία κολλητική.
- ζ) Ελαστικό μαντού – λουρί.
- η) Πέντε με δέκα πέτρες μία με δύο ίντσες.

5.1.1 Πως φτιάχνουμε μια κούκλα.

Οι κούκλες τραύματος δεν είναι από δύο ίντσες. Ζωγραφίζουμε την ανθρώπινη μορφή στο ξύλο ή χαρτόνι και μετά το κόβουμε. Το πρόσωπο του δράστη το κόβουμε από την φωτογραφία που έχουμε και το ενώνουμε στο σώμα που έχουμε φτιάξει. Τον κορμό του σώματος μπορούμε να τον αφήσουμε έτσι ή να ζωγραφιστεί από τον ειδικό εκπαιδευτή, τον θεραπευτή, τον δικηγόρο ή το παιδί και χρησιμοποιούνται όταν ο δράστης είναι γνωστός, γιατί για την χρήση τους απαιτείται το παιδί να γνωρίζει τον δράστη και να φοβάται να τον δει μπροστά του στο δικαστήριο.

Το παιδί που δουλεύει με τις κούκλες μπορεί να τις χρησιμοποιήσει με πολλούς τρόπους. Κάποια παιδιά τις καταστρέφουν κατά την διάρκεια της εκπαίδευσης. Τις φωνάζουν, τις πετάνε στον τοίχο, τις χτυπάνε με σφυρί. Ένα παιδί ζήτησε από την μητέρα του να την πατήσει με το αυτοκίνητο. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να υπάρχουν πολλά αντίτυπα, γιατί ένα παιδί μπορεί να καταστρέψει παραπάνω από μία κούκλα. Αντίγραφα της ίδιας κούκλας πρέπει να έχει ο θεραπευτής (τρεις κούκλες), ο ειδικός εκπαιδευτής (δύο κούκλες) και ο δικηγόρος (δύο κούκλες).

5.1.2. Πως παρουσιάζονται στο παιδί.

Το περιβάλλον στο οποίο θα παρουσιάσουμε στο παιδί την τραυματική κούκλα θα πρέπει να είναι υποστηρικτικό και θετικό. Η καλύτερη επιλογή είναι το γραφείο του θεραπευτή κάτω από την εποπτεία του. Το παιδί θα πρέπει να γνωρίζει την ύπαρξη της κούκλας και να αποφασίσει το ίδιο πότε και αν θα την δει. Σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να το ρωτήσουμε που θα την κρύψουμε, το καλύτερο είναι να την βάλουμε μέσα σε κουτί από παπούτσια που έχει διακοσμημένο το ίδιο το παιδί. Με πολύ τραυματισμένα παιδιά, η διαδικασία μπορεί να χρειαστεί πολλές

συναντήσεις, στις οποίες το παιδί να παίζει με το κούτι των παπουτσιών παρά με την ίδια την κούκλα.

Πολλά παιδιά έχουν σχεδιάσει το κούτι σαν κάγκελα φυλακής, κάποια άλλα έβαλαν πέτρες μέσα και πάνω από την κούκλα για νιώθει άβολα, άλλα έκλεισαν το κούτι με ταινία, ώστε να εξασφαλίσουν το γεγονός ότι η κούκλα δεν θα βγει από το κουτί. Το να ετοιμάζουν τα παιδιά το κουτί μπορεί να μας αποκαλύψει πολλά για τα πραγματικά αισθήματα του παιδιού για τον δράστη. Τελικά η κούκλα θα βγει από το κουτί και το παιδί θα μπορεί να κάνει ότι επιθυμεί με αυτήν.

Στην συνέχεια μπορούμε να παρουσιάσουμε στο παιδί την μεγενθυμένη οχτώ επί δέκα φωτογραφία, η συνηθισμένη αντίδραση είναι να σκίζει το παιδί την φωτογραφία. Τα κομμάτια της τα μαζεύουμε σε μια χάρτινη σακούλα, γιατί μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε έτσι, όπως είναι για περαιτέρω εκπαίδευση. Για να αποβάλλει με επιτυχία το παιδί το άγχος θα πρέπει σίγα σίγα να το φέρνουμε πιο κοντά στην πραγματική φύση του δικαστηρίου και να το προετοιμάζουμε για την συνάντηση του με τον δράστη σε αυτό. Ο τρόπος που θα χρησιμοποιήσουμε θα είναι ευγενικός και όσο αργός απαιτείται από τις περιστάσεις.

Όταν ο δράστης δεν είναι γνωστός μπορεί να δημιουργηθούν πολλά ζητήματα στο δικαστήριο. Όταν θα φτιάχνουμε την κούκλα δεν θα πρέπει να επηρεάζουμε την μνήμη που έχει το παιδί από τον δράστη. Η τεχνική που θα χρησιμοποιήσει είναι να ζωγραφίσει το παιδί αρκετές ζωγραφιές για το πως θυάται τον δράστη και αυτές στην συνέχεια να κοπούν και να μπουν στην θέση του προσώπου στην κούκλα. Όλη η υπόλοιπη διαδικασία παραμένει ίδια που αναφέραμε παραπάνω. Για να μην επηρεαστεί το παιδί δεν θα πρέπει να αναφέρουμε που θα κάθεται ο κατηγορούμενος στην αίθουσα, για να βοηθήσουμε έτσι το παιδί να τον αναγνωρίσει μόνο του και να είναι πιστευτός στους δικαστές. Τις περισσότερες φορές λέμε πως η αστυνομία έχει πιάσει κάποιον πιθανό ως δράστη. Αυτός μπορεί να βρίσκεται στον χώρο του δικαστηρίου, μπορεί και όχι. Το παιδί θα πρέπει να πει αν βλέπει ή αν δεν βλέπει τον δράστη μέσα στην αίθουσα και που αυτός κάθεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Επίλογος

Η προετοιμασία του παιδιού για την δίκη είναι δουλειά του εισαγγελέα, αν και την μοιράζεται με άλλους επαγγελματίες. Δεν θα πρέπει να εξουσιοδοτεί άλλους στο να παρέχουν στο παιδί τις πληροφορίες που απαιτούνται χωρίς να είναι εκπαιδευμένα ή χωρίς επιτήρηση. Ο εισαγγελέας θα πρέπει να συναντηθεί με τον ειδικό πριν δει το παιδί. Καλό θα ήταν ο ειδικός να συστήσει τον εισαγγελέα με το παιδί, όταν τελειώσει η βασική εκπαίδευση. Έτσι θα μπορεί να ενημερώσει τον εισαγγελέα με τις δυνατότητες του παιδιού στην επικοινωνία, στο να απαντάει ερωτήσεις ή οτιδήποτε ασυνήθιστο και προβληματικό μπορεί να συναντήσει. Υπάρχουν πολλά πράγματα που ο εισαγγελέας οφείλει να προσέξει όταν έχει να κάνει με τέτοιες υποθέσεις.

1. Να έχει ένα τρίτο πρόσωπο μαζί του, που να παριστάνει τον μάρτυρα των όσων συζητά με το παιδί για την κακοποίηση.
2. Να αποφύγει να συναντήσει το παιδί για πρώτη φορά στην αίθουσα του δικαστηρίου.
3. Να έχει υπομονή με το παιδί και να μην το πιέζει για να καταθέσει. Όπως αναφέραμε ο χρόνος που απαιτείται για ένα παιδί ώστε να είναι έτοιμο εξαρτάται από το ίδιο το παιδί.
4. Να σέβεται το παιδί στο τρόπο που του μιλάει αλλά και με τις πράξεις. Να του αφήνει χώρο και να μην το αγγίζει μέχρι το παιδί να το ζητήσει.
5. Να μην δώσει υποσχέσεις που δεν μπορεί να κρατήσει. Όπως ότι η μητέρα του θα κάτσει μαζί του στο εδώλιο, γιατί αυτό είναι απόφαση του δικαστή και ο εισαγγελέας δεν μπορεί να το ξέρει στα σίγουρα.
6. Να μάθει να αναγνωρίζει τα σημάδια άγχους στο παιδί. Ωστε να επικοινωνεί με το παιδί καλύτερα και να κάνει παύσεις όταν απαιτείται.

7. Σε δύσκολες περιπτώσεις, να ζητάει την βοήθεια του ειδικού ψυχικής υγείας.

8. Να μάθει για την αναπτυξιακή ικανότητα των παιδιών για να μπορεί να επικοινωνεί μαζί τους στο δικό τους επίπεδο.

Συνοψίζοντας για να τα καταφέρει κάποιος καλά με το παιδί και ίσως καταφέρει ένα καλό αποτέλεσμα με όσο γίνεται λιγότερες τραυματικές εμπειρίες για το ίδιο, θα πρέπει να κάνει όσα περισσότερα διαλείμματα μπορεί κατά τη διάρκεια της κατάθεσης. Όπως αναφέραμε ένα παιδί γενικά δεν μπορεί να είναι συγκεκριμένο για πάνω από 20 – 30 λεπτά, οπότε θα πρέπει να ζητάμε διάλειμμα ειδικά όταν βλέπουμε ότι το παιδί δείχνει σημάδια συναισθηματικού στρες. Την ώρα της κατάθεσης οι ερωτήσεις πρέπει να είναι μικρές και άμεσες, χρησιμοποιώντας απλές λέξεις. Καλό θα είναι να αποφεύγουμε την χρήση προθέσεων και αρνητικών ερωτήσεων, καθώς και ερωτήσεις κατευθυντήριες τύπου ναι / όχι. Όπως και να μην ρωτάμε αν το παιδί θυμάται κάτι, αν δεν είμαστε βέβαιοι ότι καταλαβαίνει τι εννοούμε. Οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι κυριολεκτικές και ξεκάθαρες, ώστε να είναι και η απάντηση τέτοια. Κατά την κατάθεση πρέπει να είναι ενεργητικός οπότε η κατάσταση δυσκολεύει για το παιδί, με επιθετικές και περίπλοκες ερωτήσεις, δεν θα πρέπει να διστάζει να κάνει ένσταση. Τέλος, οφείλει να κρατάει τους τόνους χαμηλά, με τον αντίδικο ή τον δικαστή που εκδικάζει την υπόθεση, μπροστά στο παιδί. Γιατί οι ενστάσεις μπορεί να αποσυντονίσουν το παιδί και να μην μπορεί να συγκεντρωθεί στις ερωτήσεις.

Επειδή ο Εισαγγελέας είναι ο υπεύθυνος για να φτάσει η υπόθεση της κακοποίησης του παιδιού στο δικαστήριο, πρέπει να λάβει ηγετικό ρόλο, για να εξασφαλίσει την ευαισθησία του νομικού συστήματος, και την δίκαιη αντιμετώπιση των παιδιών θυμάτων και μαρτύρων. Ωστε η αλήθεια να βγει στην επιφάνεια και να αποδοθεί δικαιοσύνη.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Σημαντικές μελέτες

Κεφάλαιο 1

Έρευνα για τη σύγκριση κακοποιημένων και μη κακοποιημένων παιδιών στην Washington.

1.1 Δειγματοληψία και σκοπός της έρευνας

Η έρευνα αυτή χρησιμοποίησε 50 παιδιά, από τα οποία τα 25 είχαν κακοποιηθεί σεξουαλικά, ενώ τα άλλα 25 ανήκαν στην ομάδα ελέγχου, και δεν είχαν κακοποιηθεί. Τα παιδιά αυτά επιλέχτηκαν από την περιοχή της Washington. Τα 32 ήταν κορίτσια και τα 18 αγόρια και η ηλικία τους κυμαίνονταν από 5-12 χρονών. Τα παιδιά που κακοποιήθηκαν προερχόταν από θεραπευτικό πρόγραμμα.

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει το πώς αντιλαμβάνεται το κακοποιημένο και μη κακοποιημένο παιδί τις παραβιάσεις και τις εμπειρίες σεξουαλικής κακοποίησης. Οι υποθέσεις που έγιναν εξαρτιόνταν από τις διαφορετικές εμπειρίες εκμετάλλευσης, σεξουαλικά κακοποιημένων παιδιών και θα μπορούσαν:

1. Να παρέχουν περιγραφές του παραβάτη που έχουν μεγάλη συνέπεια.
2. Μπορούν να περιγράψουν τη συμπεριφορά του παραβάτη, καθώς και να μαντέψουν το λόγο της κακής μεταχείρισης απέναντί του.
3. Καθώς και μ' έναν πιο προηγμένο ορισμό της σεξουαλικής κακοποίησης.

1.2 Μέθοδος

Τα 25 κακοποιημένα παιδιά αντιστοιχήθηκαν με την ομάδα των 25 παιδιών που δεν είχαν κακοποιηθεί, σε φύλο, ηλικία και επιδόσεις στο σχολείο. Η εθνικότητα των παιδιών κακοποιημένων – μη κακοποιημένων ήταν 84% - 64% Άγγλοι, 0%-8% Αφρικανοί, 0%-20% Ασιάτες, 4%-8% Ισπανοί και 12%-0% άλλων εθνικοτήτων. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των κακοποιημένων παιδιών δεν μετρήθηκε, ενώ των μη κακοποιημένων ήταν κατά 92% από μεσαίας τάξης ενώ το 8% από χαμηλά κοινωνικά σώματα. Η συγκατάθεση των γονέων πάρθηκε πριν ξεκινήσει η μελέτη, τρεις γονείς (δυο από την ομάδα των κακοποιημένων παιδιών και ένας από την ομάδα των μη κακοποιημένων) αρνήθηκαν τη συμμετοχή των παιδιών τους στην έρευνα.

Για να καθορίσουν την αντίληψη των παιδιών για την προσωπική ασφάλεια του σώματος, οι ερευνητές χρησιμοποίησαν μια αναθεωρημένη και επεκταμένη έκδοση του Children's Perceptions Questionnaire (CPQ), (Wurtele & Miller, 1987). Στα παιδιά διαβάστηκε δυνατά, μια υποθετική ιστορία όπου εμφανίζονταν ένα περιστατικό σωματικής ασφάλειας, χρησιμοποιώντας ανδρόγυνα ονόματα για να ελέγξουμε τις αποδόσεις που έχουν ανάλογα με το φύλο. Ακολουθώντας ένα σύντομο χρονογράφημα ο ερευνητής έκανε μια σειρά από ερωτήσεις.

Το χρονογράφημα και το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκαν για να μετρήσουν την ικανότητα των παιδιών να αναγνωρίζουν, τις ανασφαλείς καταστάσεις, αν καταλάβει τις συνέπειες μιας κακοποιητικής συμπεριφοράς και γενικές γνώσεις κανόνων ασφάλειας. Δυο εκδόσεις του Safety Mastery Questionnaire υιοθετήθηκαν, η μια επικεντρώθηκε στη γενική ασφάλεια και η άλλη στην ασφάλεια στο σχολείο. Ακολουθώντας το χρονογράφημα, σε κάθε παιδί γινόταν ερωτήσεις:

1. Θα συνέβαινε ποτέ κάτι τέτοιο στην πραγματικότητα;
2. Ήταν τίποτα λάθος με αυτό που έκανε...;
3. Τι θα συμβεί στον...;
4. Έπρεπε ο... να ενεργήσει διαφορετικά;
5. Μπορείς να δώσεις κάποια παραδείγματα για τους κανόνες ασφαλείας στο σχολείο, που σε κρατάνε ασφαλή; Κάθε παιδί εξετάζονταν ξεχωριστά για 15 λεπτά, από δυο αποφοίτους σπουδαστές. Οι ερευνητές διάβασαν τρεις υποθετικές ιστορίες για παραβιάσεις της σωματικής ασφάλειας, με τη συγκεκριμένη σειρά: για τη γενική ασφάλεια τους, για την προσωπική ασφάλεια τους και την ασφάλεια στο σχολείο.

Προτεραιότητα ήταν η αναφορά των σεξουαλικών ανατομικών μελών του σώματος των παιδιών. Τα παιδιά δεν γνωρίζουν τους όρους αυτούς, οπότε ένας κατανοητός τρόπος είναι να τα ονομάζουνε ως το μέρος του σώματος που καλύπτεται από το μαγιό ή το εσώρουχο. Τα παιδιά έδειχναν ότι καταλαβαίνουν τους ορισμούς των σεξουαλικών μελών, σημαδεύοντας σε ομοιώματα παιδιών (θηλυκών και αρσενικών) τα μέλη του σώματος που είναι ερωτογενή.

Στη συνέχεια ο ερευνητής κάνει στο παιδί ένα συγκεκριμένο αριθμό ερωτήσεων, για να βολιδοσκοπήσει την ικανότητα του παιδιού να καταλάβει τις διαφορετικές πτυχές της υποθετικής κατάστασης. Γενικά δημογραφικά στοιχεία θεωρήθηκαν ως σημαντικές πληροφορίες, όπως είναι αν έχει λάβει εκπαίδευση σωματικής ασφάλειας, τον προσδιορισμό του παιδιού για τη σεξουαλική κακοποίηση, και αν γνωρίζει η όχι το παιδί, κάποιον που έχει βιώσει κάποια παρόμοια κατάσταση. Στο τέλος της συνέντευξης, ο ερευνητής ευχαριστεί το παιδί για τη βοήθεια και τη συμβολή του στην έρευνα.

1.3 Αποτελέσματα

Τέσσερις πτυχές των πεποιθήσεων, των παιδιών για τη σωματική ασφάλεια αναλύθηκαν:

1. Γενικές αρχές προσωπικής σωματικής ασφάλειας.
2. Χαρακτηριστικά του δράστη.
3. Χαρακτηριστικά του θύματος.
4. Τις συνέπειες της παραβίασης για τη δράση και το θύμα. Οι απαντήσεις των σεξουαλικά κακοποιημένων και μη κακοποιημένων παιδιών, συγκρίθηκαν και αναλύθηκαν, οι διαφορές ανάμεσα στο φύλο. Δεν αξιολογήθηκαν στην παρούσα μελέτη. (Bresnahan & Shapiro, 1966).

1.3.1 Γενικές αρχές προσωπικής σωματικής ασφάλειας

Στην ερώτηση αν θα μπορούσε να συμβεί ποτέ κάτι τέτοιο, όλα τα παιδιά πίστευαν στην πιθανότητα μιας τέτοιας πράξης. Στην ερώτηση που θα μπορούσε να συμβεί μια πράξη κακοποίησης, δεν εμφανίστηκαν σημαντικές διαφορές στις

απαντήσεις των κακοποιημένων και μη παιδιών, καθώς η πλειοψηφία απάντησε ότι η κακοποίηση γίνεται σε εσωτερικούς χώρους. Στο τέλος της συνέντευξης στην ερώτηση, αν συνέβαινε κάτι τέτοιο πως θα το ονομάζαμε, είδαμε σημαντικές αποκλίσεις στις απαντήσεις των κακοποιημένων παιδιών και μη. Τα κακοποιημένα παιδιά την απεικόνισαν ως κακοποίηση, ενώ τα μη κακοποιημένα παιδιά δεν ήταν σίγουρα. Και άλλες ερωτήσεις στις οποίες είδαμε μεγάλες διαφορές στις απαντήσεις των παιδιών, ήταν αν μπορούσαν να ορίσουν την κακοποίηση, καθώς και αν γνώριζαν κάποιον που να του έχει συμβεί κάτι παρόμοιο. Όπου τα κακοποιημένα παιδιά μπορούσαν να ονομάσουν ανάρμοστο σεξουαλικό άγγιγμα, ενώ τα μη κακοποιημένα δεν μπορούσαν και ότι το 79% των κακοποιημένων παιδιών γνώριζε κάποιον που έχει κακοποιηθεί σε αντίθεση μόνο το 12% των μη κακοποιημένων παιδιών συμφώνησαν με την άποψη αυτή.

1.3.2 Χαρακτηριστικά του δράστη

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του δράστη οι απαντήσεις των κακοποιημένων και μη παιδιών είχαν μεγάλες αποκλίσεις. Σε σχέση με την ηλικία και το φύλο, τα παιδιά που είχαν κακοποιηθεί συνήθιζαν να λένε ότι ο δράστης ήταν έφηβος ή ενήλικας ενώ τα μη κακοποιημένα παιδιά ότι ο δράστης 3-8 ετών. Όσο για το φύλο το 88% των κακοποιημένων παιδιών χωρίστηκε στη μέση πιστεύοντας ότι το 52% ήταν άντρες ενώ το 48% ήταν γυναίκες.

Σε σχέση με το πώς είναι ο δράστης τα μη κακοποιημένα παιδιά αναφέρθηκαν σε φυσικές περιγραφές του δράστη ή σε γενικούς ορισμούς όπως ότι είναι κακός άνθρωπος. Ενώ τα παιδιά που είχαν κακοποιηθεί και συγκεκριμένα το 78% ότι «είναι άρρωστος στο κεφάλι».

Σε ερωτήσεις που αφορούσαν την ταυτότητα του δράστη το 72% και των δυο ομάδων των παιδιών, πίστευαν πως είναι κάποιος γνωστός, με τη μόνη διαφορά ότι τα μη κακοποιημένα παιδιά πίστευαν πως ήταν απλά κάποιος γνωστός, ενώ τα κακοποιημένα παιδιά ότι ήταν κάποιος συγγενής. Ωστόσο το 54% τον ονόμασε ως φίλο.

Τέλος, το 72% των παιδιών πιστεύει ότι στο περιστατικό που άκουσε, ήταν η πρώτη φορά που ο δράστης κακοποίησε το παιδί και ότι θα το ξαναέκανε (56%). Ενώ το 92% των παιδιών δεν θα ήθελε το δράστη σαν φίλο.

1.3.3 Χαρακτηριστικά του θύματος

Η πλειοψηφία των παιδιών (67%) υπέθεσαν ότι στην υποθετική ιστορία, το θύμα ήταν 3-8 ετών, ενώ το 66% ότι το θύμα ήταν θηλυκό, και μάλιστα ευγενικό και ευχάριστο κορίτσι.

Αν και στην ερώτηση αν συνέβαινε κάτι κακό με το θύμα η πλειοψηφία (66%) απάντησε αρνητικά, υπήρξε ένα 28% που απάντησε θετικά στην ερώτηση. Όσο για το λόγο για τον οποίο το θύμα ακολούθησε το δράστη τα κακοποιημένα παιδιά υποστήριξαν, ότι έγινε από φόβο ενώ τα μη κακοποιημένα παιδιά δεν είχαν απάντηση στο ερώτημα αυτό. Και οι δυο ομάδες των παιδιών υποστήριξαν ότι το θύμα συναίνεσε στην κατάσταση από άγνοια ή επειδή γνώριζαν και συμπαθούσαν το θύμα. Ενώ τέλος, μόνο τα κακοποιημένα παιδιά θα ήθελαν το θύμα, για φίλο τους.

1.3.4 Οι συνέπειες στο δράστη και στο θύμα

Τι θα έπρεπε να συμβεί στο δράστη; Σε αυτή την ερώτηση ενώ το 69% πίστευε ότι ο δράστης πρέπει να τιμωρηθεί, τα κακοποιημένα παιδιά είπαν, πως χρειάζεται κάποια επαγγελματική βοήθεια, ενώ τα μη κακοποιημένα παιδιά ότι απλά θα έπρεπε να μιλήσουν σε κάποιον.

Το 70% των παιδιών θεώρησε σωστό το θύμα να αποκαλύψει το γεγονός, υπήρχε όμως ένα 24% που απάντησε, όχι στην ερώτηση αυτή. Όσο για το άτομο στο οποίο θα έπρεπε να μιλήσουν, το 86% είπε σε ένα κοντινό πρόσωπο και το 11% σε έναν επαγγελματία. Το 88% απάντησε πως το θύμα δεν έχει καμία ευθύνη για την κακοποίηση.

Κεφάλαιο 2

Συνεντεύξεις με τη χρήση σωστά ανατομικών κουκλών, ως ένδειξη κακοποίησης.

2.1. Δειγματοληψία και σκοπός

Σε αυτή την έρευνα έλαβαν μέρος 13 παιδιά, ηλικίας 3,5-6,8, η συνέντευξη συντάχθηκε από έναν παιδοψυχολόγο. Τα τέσσερα ήταν σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά, τα 5 δεν ήταν. Κλινικές περιπτώσεις και τα άλλα τέσσερα παιδιά που δεν ήταν γνωστά ως κακοποιημένα.

Τα αποτελέσματα αυτά βγήκαν από τις αναφορές των παιδιών, των γονέων, των κοινωνικών λειτουργών, της αστυνομίας και του σχολείου.

Η έρευνα αυτή σχεδιάστηκε για να ερμηνεύσει, την κλινική εκτίμηση της συμπεριφοράς ή πως θα επηρεαζόταν το παιδί από τη συσχέτιση της κλινικής απόφασης όσον αφορά την κακοποίηση.

Η υπόθεση της έρευνας ήταν ότι οι ειδικοί, που είχαν εμπειρία με κακοποιημένα παιδιά, θα συμφωνούσαν με τις απόψεις των άλλων αποφάσεων.

2.2. Μέθοδος

Πολλοί διαφορετικοί επαγγελματίες συμμετείχαν παιδοψυχολόγοι, ψυχίατροι για παιδιά κοινωνικοί λειτουργοί, παιδίατροι και δικηγόροι. Οι ειδικοί δεν γνώριζαν το ποια παιδιά, ανήκουν σε ποια κατηγορία ή ποια παιχνίδια, και εξοπλισμός χρησιμοποιήθηκε για την κάθε υπόθεση. Επίσης δεν είχαν καμία σχέση ή προηγούμενη επαφή με κάποιο από τα παιδιά. Στη συνέντευξη χρησιμοποιήθηκε ένα

τροποποιημένο πρωτόκολλο των White Strom και Santill, 1985, για τη χρήση σεξουαλικών σωστά ανατομικών κουκλών σε κλινικές συνεντεύξεις.

Οι γονείς πλησιάστηκαν και τους δόθηκαν όλες οι πληροφορίες για την έρευνα και τον τρόπο διεξαγωγής της. Οι γονείς και οι ειδικοί είπαν στο παιδί ότι θα συναντήσει έναν μεγάλο άνθρωπο για να μιλήσουν και να παίξουν. Επίσης τα παιδιά θα μπορούσαν να αρνηθούν τη συμμετοχή, όμως κανένα δεν το έπραξε. Όλα τα υποκείμενα έδωσαν συνέντευξη για 20 λεπτά, από κάποιον που γνώριζε καλά το πρωτόκολλο. Τα παιδιά έπαιζαν για 10 λεπτά με τον εξεταστή και στη συνέχεια έγινε η παρουσίαση των κουκλών. Η ποιότητα και η μορφή των παιχνιδιών και άλλων αντικειμένων καθορίζεται από το πρωτόκολλο, η εξέταση της κούκλας με τα παιδιά συμπεριλαμβάνει την αφαίρεση των ρούχων και το να ονομάζουν και να ορίζουν τη χρήση, των μελών του σώματος, συμπεριλαμβανομένων των σεξουαλικών σημείων. Αν το παιδί αυθόρμητα σχολιάσει στη συνεδρίαση, οδηγώντας τη συνέντευξη σε υπόνοιες για σεξουαλική κακοποίηση, σε αυτήν την περίπτωση ο επιστήμονας θα πρέπει να ακολουθήσει ένα συγκεκριμένο μοτίβο ερωτήσεων. Η επιτροπή επέτρεπε να ζητάνε οι ειδικοί περαιτέρω πληροφορίες μόνο στην περίπτωση αυθόρμητης δήλωσης, σεξουαλικής κακοποίησης κατά την επαφή τους με τις ανατομικές κούκλες. Οι συγγραφείς του άρθρου συνέχισαν με τη μελέτη, επειδή ευχόταν να καταλάβουν την αξία των κουκλών, στο να αναπαράγουν αυθόρμητα σχόλια και συμπεριφορές. Οι συνεντεύξεις βιντεοσκοπήθηκαν, μέσα από ένα παράθυρο μονής κατευθύνσης.

Οι 13 βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις παρουσιάστηκαν σε 14 ειδικούς, οι οποίοι δεν γνώριζαν την ομάδα στην οποία ανήκε το παιδί, ωστόσο γνώριζαν πως κάποια από τα παιδιά είχαν κακοποιηθεί και κάποια ήταν η ομάδα ελέγχου. Οι ειδικοί είχαν τουλάχιστον 10 χρόνια εμπειρίας, με υποθέσεις σεξουαλικά κακοποιημένων παιδιών. Κανένας ωστόσο δεν είχε ειδικευτεί στη χρήση των ανατομικών κουκλών. Η ανάλυση από τους ειδικούς θα γινόταν σε μια σκάλα 4 σημείων, από χαμηλή υποψία ως υψηλή υποψία της κακοποίησης.

2.3. Αποτελέσματα

Δεν υπήρχε σχεδόν καμία ολική συμφωνία των ειδικών για την κατάσταση της κακοποίησης των παιδιών. Η πιθανότητα ότι οι ειδικοί θα μπορούσαν να αναγνωρίσουν τα κακοποιημένα παιδιά ήταν 23,1%. Ωστόσο τα ποσοστά έφτασαν

για την κάθε περίπτωση ξεχωριστά από 0% έως 67%. Η πιθανότητα να αναγνωριστούν τα παιδιά που δεν ήταν γνωστά ως κακοποιημένα, ήταν 83,1%. Ενώ το σύνολο των ορθών προβλέψεων ήταν μόνο 65,3%. Οι ειδικοί διαφώνησαν, με τις πραγματικές περιπτώσεις κακοποίησης, ήταν 61 περιπτώσεις από τις 182 που ερευνήθηκαν.

Στις συνεντεύξεις όπου τα στοιχεία για τα παιδιά, δεν είναι γνωστά στους ειδικούς οι σωστές απαντήσεις ήταν κατά το 53% (Realmuto et al, 1990). Οι 14 ειδικοί διαφώνησαν με τους ψυχιάτρους των παιδιών, στις γνωματεύσεις 23 φορές. Τέλος, η συμφωνία των ειδικών που πήραν τη συνέντευξη με τους ειδικούς που παρακολούθησαν τις συνεντεύξεις ήταν καλύτερη από ότι των ειδικών με την πραγματική κατάσταση της κακοποίησης, που ήταν 86% έναντι 67% ομοφωνία.

Κεφάλαιο 3

Παίρνοντας συνέντευξη από υποτιθέμενα θύματα, παιδικής κακοποίησης στα επείγοντα.

3.1 Νοσοκομείο. Στα επείγοντα περιστατικά.

Κάθε μέρα εισάγονται στα επείγοντα περιστατικά παιδιά, τα οποία οι γονείς αναφέρουν ότι έχουν κακοποιηθεί ή που έχουν δείγματα κακοποίησης χωρίς να γίνεται αναφορά σε κάτι τέτοιο. Το Εθνικό Κέντρο για την παιδική κακοποίηση αναφέρει ότι το 1994 περισσότερα από 29 εκατομμύρια παιδιά, εμφανίστηκαν στα ιδρύματα ως υποτιθέμενα θύματα κακοποίησης και αμέλειας. Από αυτές τις υποθέσεις το 11,3% αποκαλύφθηκε από τους υπεύθυνους υγείας, διότι δηλώσεις για το γεγονός της κακοποίησης συχνά γίνονται στις νοσοκόμες στα επείγοντα περιστατικά. Αυτές οι δηλώσεις μπορούν να γίνουν αξιόπιστες αποδείξεις στο δικαστήριο.

Τα παιδιά συχνά αποκαλύπτουν αυθόρμητα τις πληροφορίες για την κακοποίηση, για αυτόν ακριβώς το λόγο είναι απαραίτητο η νοσοκόμα να έχει κάποιες βασικές γνώσεις για τη συνέντευξη κακοποιημένων παιδιών. Γιατί ενώ υπάρχουν φορείς και ιδρύματα που έχουν ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, μπορεί να μην έχουν άμεση ανταπόκριση ή να μην έχουν φτάσει στα επείγοντα όταν γίνεται η ομολογία της κακοποίησης. Οπότε είναι σημαντικό να γνωρίζει μια νοσοκόμα στα επείγοντα να ρωτάει «τι έγινε» χωρίς να πιέζει το παιδί, μπορεί να ενδυναμώσει την επιθυμία του παιδιού να μιλήσει.

Κατά τη διάρκεια των νομικών διαδικασιών οι αστικοί νόμοι, απαγορεύουν κάποιο άτομο από το να επαναλαμβάνει, στο δικαστήριο, δηλώσεις που έγιναν σε κάποιον εκτός δικαστηρίου. Ωστόσο σε κάποιες πολιτείες δέχονται εξαιρέσεις και επιτρέπουν τέτοιες δηλώσεις να γίνουν αποδεκτές στο δικαστήριο. Η ιατρική διάγνωση και η αναφορά σε συγκινητικές εκφράσεις είναι δυο σημαντικές εξαιρέσεις για τις νοσοκόμες στα επείγοντα. Οι δηλώσεις σε συγκινησιακές καταστάσεις γίνονται συχνά λίγο μετά το συμβάν, όπου το παιδί βιώνει ακόμα στρες, έξαψη ή πόνο από τα γεγονότα. Η ιατρική διάγνωση γίνεται για να λάβει το παιδί την ανάλογη θεραπεία από τον ειδικό ψυχικής υγείας. Το αν θα ληφθούν οι δηλώσεις του παιδιού,

μέσα στα επείγοντα περιστατικά εξαρτάται από τη δικαιοδοσία του δικαστή. Γι' αυτό θα πρέπει να καταγραφούν οι λέξεις των παιδιών επακριβώς, καθώς και τα συναισθήματα που βιώνουν την ώρα των δηλώσεων.

3.2 Η συνέντευξη στα επείγοντα περιστατικά

Το να ρωτάμε ένα άρρωστο, τραυματισμένο ή φοβισμένο παιδί μπορεί να μην είναι εφικτό, από φόβο μήπως τραυματίσουμε κι άλλο το παιδί ή επειδή οι αναμνήσεις του μπορεί να θεωρηθούν αναξιόπιστες. Όμως πιστεύεται ότι στις περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης, τα παιδιά μπορούν να ανακαλέσουν σημαντικά γεγονότα με μεγαλύτερη ακρίβεια.

Το παιδί μπορεί να θέλει να περιγράψει, τι του συνέβη και θα πρέπει να του δίνεται η ευκαιρία να το κάνει.

Η λέξη «συνέντευξη» ουσιαστικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη συζήτηση ανάμεσα στη νοσοκόμα και το παιδί, για να συλλέξει πληροφορίες. Η συνέντευξη ενός υποθετικού, ως θύμα παιδικής κακοποίησης, πρέπει να γίνεται με συγκεκριμένες ερωτήσεις. Σκοπός της συνέντευξης είναι να βρεθούν πληροφορίες για να μπορέσουν τα παιδιά να λάβουν την απαραίτητη θεραπεία και να υπάρξουν στοιχεία για να ευσταθεί η αναφορά του συμβάντος. Δεν είναι ανακριτική συνέντευξη, αυτή διεξάγεται από ειδικούς στο πεδίο της παιδικής κακοποίησης.

3.2.1. Διαδικασία της συνέντευξης

Τα παιδιά θα πρέπει να είναι μόνα τους όταν γίνεται η συνέντευξη, θα πρέπει να αποχωριστούν από τους κηδεμόνες τους και όποιον μπορεί να τα επηρεάσει. Το περιβάλλον πρέπει να είναι άνετο και ασφαλές. Η νοσοκόμα οφείλει να κρατάει ουδέτερη στάση και να μην δείχνει ίχνος ντροπής, σοκ ή απογοήτευσης από αυτά που συζητιούνται. Αν η κατάσταση του παιδιού και ο χρόνος το επιτρέπουν, η νοσοκόμα μπορεί να συζητήσει για το σχολείο ή αγαπημένα παιχνίδια, έτσι ώστε να μειωθεί το άγχος και να δημιουργηθεί σχέση εμπιστοσύνης. Ο ρόλος της νοσοκόμας θα πρέπει να οριστεί ως ο ειδικός υγείας που θα φροντίσει το παιδί.

Όταν η νοσοκόμα μιλάει με το παιδί θα πρέπει να μιλάει, σε γλώσσα που θα καταλαβαίνει το παιδί. Οι μεγάλες προτάσεις και σε ορολογία επιστημονική δεν βοηθάει τη συζήτηση και θα πρέπει να αποφεύγεται. Η επικοινωνιακή τους ικανότητα εξαρτάται από την ηλικία τους.

3.2.2. Τεχνικές συνέντευξης όταν μιλάμε με παιδιά

Υπάρχουν πράγματα στα οποία η νοσοκόμα θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή. Και ερωτήσεις που δεν θα πρέπει να ρωτάει σε καμία περίπτωση για να είναι αποτελεσματική η συνέντευξη. Οι τεχνικές που θα βοηθούσαν στη συνέντευξη είναι οι εξής:

3.2.3. Το τέλος της συνέντευξης

Ο λόγος που η νοσοκόμα στα επείγοντα περιστατικά θα χρειαστεί να πάρει συνέντευξη από κάποιο παιδί είναι να μάθει την ιστορία για ιατρική αποτίμηση. Μόλις η ιστορία αποκτηθεί, η νοσοκόμα μπορεί να κλείσει τη συνέντευξη. Βέβαια, αν το παιδί θέλει να συνεχίσει τη συζήτηση η νοσοκόμα οφείλει να επιτρέψει στο παιδί να το κάνει. Οι υπόλοιπες λεπτομέρειες πρέπει να αφήνονται στον ειδικό ανακριτή. Όταν τελειώσει η συνέντευξη το παιδί έχει τη δυνατότητα να κάνει ερωτήσεις και να ενημερωθεί για τη διαδικασία που θα ακολουθήσει.

3.3 Επίλογος

Κάθε μέρα στα επείγοντα περιστατικά εισάγονται πολλά κακοποιημένα παιδιά, αυτά τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπηθούν στο δικαστήριο και να πουν τι του συνέβη. Η ομολογία του κακοποιημένου παιδιού είναι ισχυρή απόδειξη στο δικαστήριο. Οι ιατρικές εξετάσεις είναι νόμιμες αποδείξεις και μπορούν να κληθούν για χρήση στο δικαστήριο.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Επίλογος

Σε αυτή την εργασία προσπάθησα να κάνω μια ανασκόπηση του τι ακριβώς συμβαίνει στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στην Αγγλία και Αμερική, από την δεκαετία του '90 ως την εποχή μας, στα κακοποιημένα παιδιά και ειδικά στα σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά, όταν έρχεται η ώρα να καταθέσουν στο δικαστήριο ως μάρτυρες. Τα παιδιά θεωρούνταν αναξιόπιστοι μάρτυρες λόγω του νεαρού της ηλικίας τους και των περιορισμένων ικανοτήτων της μνήμης τους. Ως αποτέλεσμα τα παιδιά δεν καλούνταν ως μάρτυρες, ενώ πολλές φορές οι υποθέσεις δεν έφταναν καν στα δικαστήρια και στις σπάνιες περιπτώσεις που καλούνταν να καταθέσουν τα παιδιά, αντιμετωπίζονταν ως ενήλικες και το αποτέλεσμα δεν ήταν το αναμενόμενο. Ωστόσο την επόμενη δεκαετία βλέπουμε σημαντικές διαφορές, στον επιστημονικό τομέα. Οι ικανότητες των παιδιών επαναξιολογήθηκαν και κρίθηκαν επαρκείς, για να μπορούν να δίνουν τα παιδιά μια αξιόπιστη ομολογία. Με την σωστή μέθοδο και από ειδικά εκπαιδευμένους επιστήμονες, τα σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά μπορούν να ομολογήσουν την πράξη της κακοποίησης και με τις σωστές ερωτήσεις να δώσουν ακόμα και λεπτομέρειες για το γεγονός.

Η μέθοδος της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης αναπτύχθηκε έντονα την περασμένη δεκαετία, το Memorandum of Good Practice ειδικεύεται στις συνεντεύξεις αυτές που χρησιμοποιούν βιντεοσκοπημένη ομολογία. Το υπόμνημα αυτό δίνει συγκεκριμένες οδηγίες στους ειδικούς, για το ποιες βασικές αρχές θα πρέπει να διέπουν την συνέντευξη και πως θα πρέπει να αντιμετωπίζονται τα παιδιά από τους ειδικούς, ώστε να αποβάλλουν το άγχος και τον φόβο που νιώθουν. Η κύρια αιτία που τα παιδιά είναι κακοί μάρτυρες είναι το άγχος και ο φόβος ότι θα αντιμετωπίσουν τον δράστη κατά πρόσωπο. Η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη είναι ένας ασφαλής τρόπος για να αποφευχθεί η άμεση επαφή του θύματος με τον δράστη, έτσι χωρίς το άγχος αυτό το παιδί μπορεί να ομολογήσει χωρίς δισταγμό και χωρίς να αναλογιστεί τις συνέπειες της κατάθεσης του στο περιβάλλον του, που είναι ο ουσιαστικός λόγος που τα παιδιά συχνά δεν αποκαλύπτουν το γεγονός της κακοποίησης. Σίγουρα η συνέντευξη των παιδιών είναι δύσκολη ακόμα και με την μέθοδο της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης, αλλά αυτό δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι ένα μικρό παιδί δεν μπορεί να υποστηρίξει την κατάθεση του στο δικαστήριο. Και

σίγουρα θα πρέπει να δίνετε η ευκαιρία στο παιδί να πει την δική του εκδοχή της ιστορίας, ακόμα και αν στο τέλος δεν καταφέρει μια καταδίκη.

Ακόμα όμως και να μην υπάρχει η δυνατότητα τις βιντεοσκοπημένης συνέντευξης, υπάρχουν και άλλες μορφές αποβολής του άγχους και προετοιμασίας των παιδιών για το δικαστήριο. Είναι βασικό το παιδί να γνωρίζει την διαδικασία που ακολουθείτε στο δικαστήριο και τον ρόλο που παίζει, το ίδιο στο δικαστικό σύστημα. Αυτόν τον ρόλο παίζουν το δίχως άλλο τα δικαστικά σχολεία, μαθαίνουν στα παιδιά όλες τις λεπτομέρειες μιας δίκης, αλλά το πιο σπουδαίο είναι ότι εκπαιδεύουν τα παιδιά να αποβάλλουν το άγχος. Να εξασφαλίζουν την ασφάλεια τους και να εξασφαλίζουν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον το οποίο να ενθαρρύνει το παιδί να συνεχίσει.

Δυστυχώς όμως όσο και αν η επιστήμη εξελίσσεται, κάποια πράγματα δεν αλλάζουν. Μπορεί να έχουν δημιουργηθεί διάφορα εργαλεία για να δημιουργήσουν μια έγκυρη και αξιόπιστη ομολογία, των μικρών παιδιών αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το δικαστήριο θα την αποδεχτεί ως αληθινή, και είναι πολλές οι φορές που δεν θα φτάσει η ομολογία ως την αίθουσα του δικαστηρίου. Τα παιδιά συνεχίζουν να είναι πιο επιρρεπή στην σεξουαλική κακοποίηση και η σεξουαλική κακοποίηση συνεχίζει να μένει ατιμώρητη.

Τέλος θα ήθελα να τονίσω πως όλο το υλικό για την συγκεκριμένη εργασία αποτελείται από ξενόγλωσση βιβλιογραφία και απευθύνεται στο δικαστικό σύστημα άλλων χωρών και όχι της Ελλάδας. Στην χώρα μας δεν υπάρχει ακόμη το απαραίτητο προσωπικό και εκπαίδευση για να υποστηρίξει ένα τέτοιο σύστημα πρόνοιας. Καθώς επίσης δεν υφίστανται συγκεκριμένες έρευνες, που να αφορούν στην προετοιμασία των παιδιών για το δικαστήριο. Στην χώρα μας τα παιδιά, μάρτυρες- θύματα, αντιμετωπίζονται από το δικαστικό σύστημα, τις περισσότερες φορές ως ενήλικες και δεν λαμβάνουν καμία βοήθεια από το περιβάλλον ή κάποιον ειδικό. Όσο αυτή η συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά θα συνεχίζεται, είναι αναμενόμενο να συνεχίζεται και η κακοποίηση πρώτα από τον ίδιο τον δράστη και στην συνέχεια από το σύστημα, που δεν υπολογίζει την ξεχωριστή μεταχείριση που έχει ανάγκη ένα κακοποιημένο παιδί, για να ξεπεράσει πάνω από όλα αυτήν την τραυματική εμπειρία και να ζήσει μια υγιή ζωή.

Βιβλιογραφία

1. Ann N. Elliott, William T. O'Donohue, Mona A. Nickerson, The use of Sexually Anatomically Detailed dolls in the assessment of sexual abuse
Clinical Psychology Review, Volume 13, Issue 3, 1993, Pages 207-221
2. Cindy L. Miller-Perrin, Patricia A. Kondrick, Sandy K. Wurtele ,Sexually abused and nonabused children's conceptions of personal body safety
Child Abuse & Neglect, Volume 14, Issue 1, 1990, Pages 99-112
3. George M. Realmuto, Sibyl Wescoe ,Agreement among professionals about a child's sexual abuse status: Interviews with sexually anatomically correct dolls as indicators of abuse
Child Abuse & Neglect, Volume 16, Issue 5, September-October 1992, Pages 719-725
4. Gussie Klorer,Use of anatomical dolls in play and art therapy with sexually abused children
The Arts in Psychotherapy, Volume 22, Issue 5, 1995, Pages 467-473
5. Karen Saywitz, Lorinda Camparo,Interviewing child witnesses: a developmental perspective
Child Abuse & Neglect, Volume 22, Issue 8, August 1998, Pages 825-843
6. Lindsay E. Cronch, Jodi L. Viljoen, David J. Hansen, Forensic interviewing in child sexual abuse cases: Current techniques and future directions
Aggression and Violent Behavior, Volume 11, Issue 3, May-June 2006, Pages 195-207
7. Lynn M. Copen, Preparing Children for Court, A Practitioner 's Guide.
International Violence: The Practice Series, 2000 Sage Publications, inc
8. Marti Monk, Interviewing suspected victims of child maltreatment in the emergency department
Journal of Emergency Nursing, Volume 24, Issue 1, February 1998, Pages 31-34

9. Michelle Aldridge & Joanne Wood Interviewing Children, A guide for Child care and Forensic Practitioners, JohnWiley & Sons,1998 England

10. Nancy D. Vogeltanz, Ronald S. Drabman ,A procedure for evaluating young children suspected of being sexually abused Behavior Therapy, Volume 26, Issue 4,Autumnn1995,Pages579-597